

37
9.
533

112
12165

A
SIKETNÉMÁK
TEMESVÁR-VÁROSI ISKOLÁJA
TÖRTÉNETE

TEKINTETTEL

A
SIKETNÉMÁK ÜGYÉRE MAGYARORSZÁGON.

IRTA :

SCHÄFFER KÁROLY,

TEMESVÁRI NÉP- ÉS A VÁROSI SIKETNÉMÁK ISKOLÁJÁNAK IGAZGATÓJA.

(KIADJA A VÁROSI KÖZS. ISKOLASZÉK.)



112.016

BIBLIOTECA CENTRALA
A REGIUNII BANAT

TEMESVÁR, 1890.

(NYOMATOTT MAGYAR TESTVÉREKNÉL.

347 312477

37 (kap. 5 Timișara) - 9

Istoria scoli surdomuti la d. d. d.
desul Timișara.

Nagyméltósága

adorján- és körösszeghi

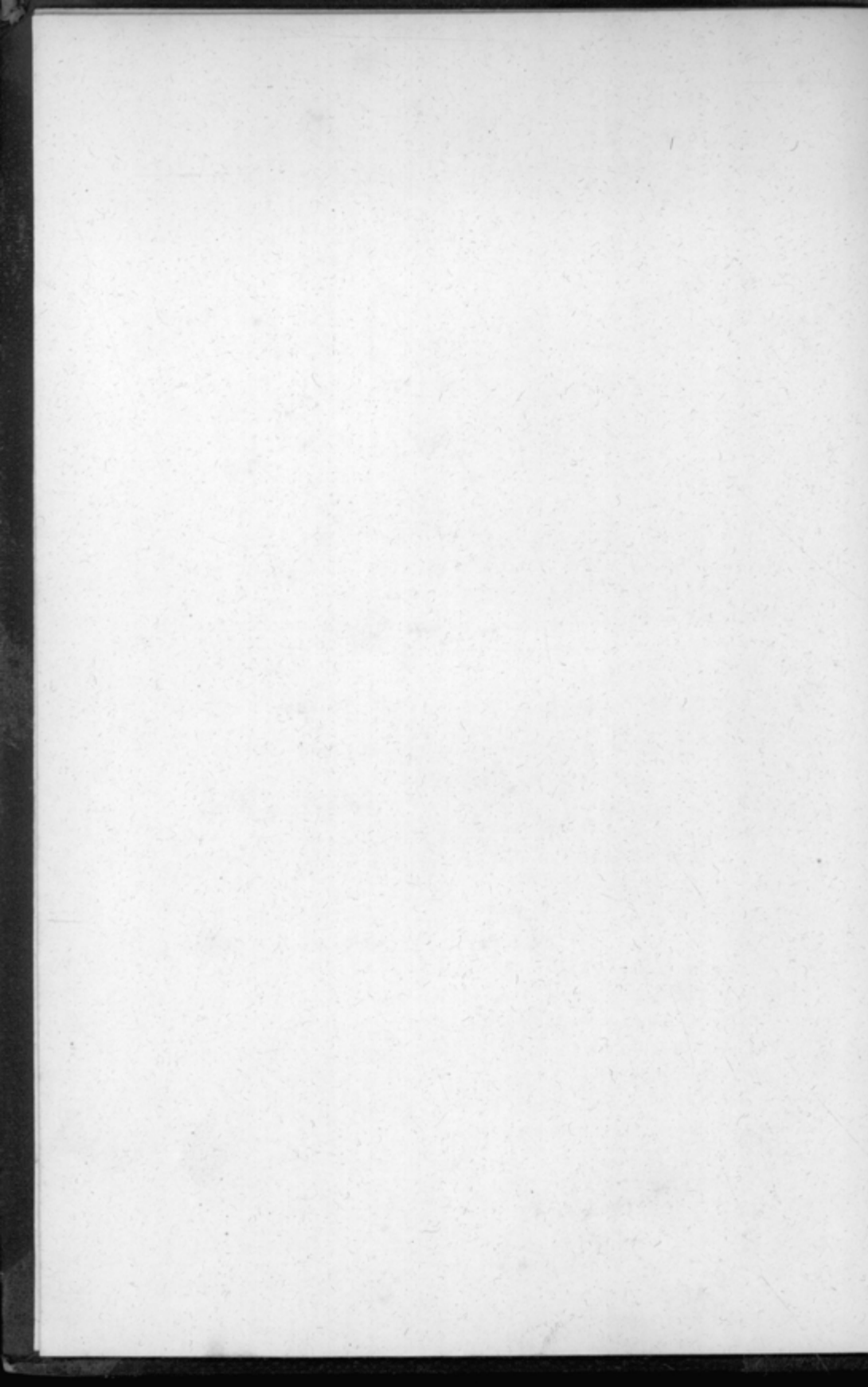
Gróf Csáky Albin Úrnak,

vallás- és közoktatási m. kir. minister, valóságos belső titkos
tanácsos, zászlós-úr, kir. főasszalnokmester, a főrendiház örökös
tagja, a Lipót-rend közép- és a pápai szent Gergely-rend nagy-
keresztes vilége, magyarországi kárpát-egyesület elnöke, stb. stb.

mély hódolata jelekül

ajánlja

a szerző.



Előszó.

A szerencsétlen siketnémák hazai népességünkben feltűnő nagy, számuk közel *húszezer*. És ez a tömérdek nagy szám jelentőségében még tetemesen fokozódik, ha meggondoljuk, hogy a siketnéma az ő számandó szellemi sötét állapotában lehetőleg izolálva lévén, minden jobb, nemesebb dolognak a reá való hatásától, bárgyu tudatlanságának mivoltában, nem tudván a jót a rosztól megkülömböztetni: az emberi társadalomra úgy mint egyesekre nézve a legnagyobb bajokat idézheti fel; szellemök örök éjszakájának rideg egyformaságába, miután a fő közvetítő eszköz: *a nyelv*, hiányzik, nem hatván be semmi, nem is lehet nekik bűnül felróni még ama nagyobb vétségeket sem, melyekért különben a társadalom törvényei másokat körükből kegyetlenül száműznének. Ámde daczára mindezeknek, ők azért szintén azon lények közé tartoznak, kik a etremtés koronáját képezik: *az emberek közé*.

Ha az embert, hogy a szó nemesebb értelmében emberré váljék, magasztos feladatára már általában nevelés és oktatás által előkészíteni szükséges, mennyivel inkább lesz ez szükségesebb és sürgetőbb fontossága a »természet mostohája«-nál, a siketnémánál, ki nem csak ez által fog majd hasznossá, de kizárólag épen csak a nevelés által emberré is kiképezthetni. Amiből aztán most már könnyű lesz azon következtetést is levonnunk, hogy: a siketnémának az érzékküvel szemben kétszeres igénye és *joga* is van az oktatás termékenyítő áldására.

»Jogot« mondunk és a siketnéma valóban meg is követelheti azt, mert ő is e hazának épen olyan gyermeke, a társadalomnak

II.

olyan tagja, mint mi, s ha már »humanizmus« a társadalom jel-szava, e humanizmus egy részére ő is ép oly joggal reflektálhat, hogy annak áldásait élvezze, mint akárki.

A siketnémák nevelése és oktatása ennek következtében közjellegű kulturális ügy és így az egyetemes paedagógiai ügynek kiegészítő része is; ennek ápolása és fejlesztése ép oly fontos, mint szükséges. Az ápolást és fejlesztést azonban általánosítása és kötelezővé tétele kell hogy előzze meg.

Édes hazánkban a siketnémák oktatásának ügye, habár nem lehet mondani, hogy még a kezdet stádiumában sincs, miután e téren már elég mozgalom és jó akarat észlelhető, — de nem fekszik e mozgalom még mindig azon biztosított alapon, melyen az általánossá érelődhetnek, sőt erre nézve még a komolyabb kísérletnek is hiájával vagyunk. Ezen mulasztás azonban indokolva van az által, hogy szeretett hazánk a multakban, egy ideig a beállt szomorú politikai viszonyok folytán, tehát akaratán kívül (a mely szomorú időszakra oly jól esik fátyolt vetnünk) évek hosszú során át maga is »mostoha gyermek« volt. De felragyogott ismét az éltető nap melegítő sugara, hogy fejlessze és felvirágoztassa mind azt, a mi e derék, de gyakran önbűnén kívül sors szeszélye verte hazát és nemzetet széppé, magasztossá és boldoggá tegye. Szép, magasztos és boldognak azonban csak akkor mondható egy nemzet, ha épenséggel vagy csak aránylag igen csekélyre megy szerencsétleneinek száma. És ezeket az anyatermészet által mostoha elbánásban részesített embertársakat terheiktől megmenteni, őket boldoggá tenni, a fő feladat. Ezek boldogságában, megsegítésében kell, hogy fekdjék a mi boldogságunk.

E szerény kis mű feladata tehát az lenne, felkarolni és elősorolni mind azon módozatokat, melyek a hazai siketnéma-oktatás ügyének fejlesztéséhez tartoznak és a melyek által mi azt megoldhatónak véljük. Az álláspont, melyre a munka megírásakor, mint egyedül elfogadható biztos alapra, helyezkedtünk, e rövidke mondatban összpontosul: »A siketnémák oktatása törvény által kötelezendő, biztosítandó!«

Ha az elem tűzött czélt jelen munkával sikerülend a megvalósuláshoz csak egy lépéssel is közelebb vinnem, úgy fáradságom e tényben már is dús jutalmat nyerendett.

És most szárnyra bocsátom könyvecskémet azon a nemes ügy érdekében és kívánatos önzetlen óhajjal, vajha megszívlelést nyerne ez nagyjaink fényes körében, úgy mint a szegény, de érző szív

csendes hajlékában; kibocsátom azon hő vágygyal, hogy szerezzen barátokat, pártfogókat, nemeslelkű és hatalmas apostolokat, buzgó tényezőket azon ügynek, melynek érdekében én több jóakarattal és ügyszeretettel talán, mint tehetséggel, ezt megírtam, és kiknek boldogíthatásán lelkem egész valójával rajongok; bensőm, szívem legmelegebb óhaja, hogy szerencsétlen siketnémainkat minél előbb és *mind* oly intézetekben tudhassam, a melyekben elmondhassák ők is, hogy: »Édes magyar hazánkban még a szerencsétlen is lehet boldog!«

Temesvárott, 1890. évi július hóban.

A szerző.

ELSŐ RÉSZ.

A siketnémák ügye hazánkban.

1. A természet mostohái.

JELIGE: „A nevelés teszi az embert
művelté, a nyelv emberré!”

* * *

Ha figyelő és kutató tekintetünkkel egy pillantást vetünk az emberiségnek a világegyetemben végtelenül változatos alkotásaira, s ha szemügyre vesszük a határtalan sok szépet, jót, magasztost és bámulatos, mely mint az emberi ész ez isteni szikra szakadatlan és örök működésének, mivelődésének, tud- és dicsvágyának érzékelhető productumaiként lelki szemeink elé tárulnak: kell, hogy a csodálkozásnak egy fájó érzete borítsa el lelkünket, látván, hogy van még egy ügy, a mely, mivel azt a *közöny* elhagyta parlagiasodni, a legragyogóbb művészetekre, a legcsodálatraméltóbb vívmányokra is maró gúnnyal kacagni látszik, annál is inkább, mert ez árnyékvető dolognak tárgya a minden teremtmények legnemesbike, Isten képének a hasonmása: *az ember*.

Az embert minél magasabb műveltségi fokra emelni, hogy azzá legyen, a mivé rendeltetése és eszményi hivatása őt kijelölé, t. i. *a mindenség koronájává*, az a legnagyobb és egyszersmind a legmagasztosabb haladás, mert hisz végcéljában úgyszólván minden haladás az ember szolgálatjára, ennek Istenhez való közelebb vitelére és önboldogulására van.

Az újabb aera e tekintetben, hogy a régibb századok megcsontosodott mulasztásait és tudatlanság szülte hibáit csak némileg is helyre hozza, sokat mutathat fel, de a hol a segítség, a gyámolítás és az emberi szeretet nyilvánulásaira épen a legnagyobb szükség volt volna; ott, a hol a természet már maga is szűkkeblűleg lépett fel és jelentékeny szervi és így szellemi hibákat hagyott fenn, — az

emberiség sem sietett vállvetett akarattal és legalább erejéhez képest e hiányokat pótolni s így a műveltség legalacsonyabb fokán álló egyik emberréteg: a szerencsétlen vakok, siketnémák, hülyék és elmebetegek,*) »a természet mostohái«, egyszersmind (és ez nagy vád a társadalomra, de kimondjuk) — az »emberiség mostohái« is maradtak. Hogy emberi szempontból ezen elhanyagoló elbánás a mai oly nagy mérvben dicsőített humanizmusnak mennyire válik előnyére, annak megbírálását a mű szíves olvasóira bízom; de magából a dolog természetéből is önként következik az, hogy ha a társadalom épészü, tehetséges tagjai joggal reflektálnak embertársaik gyámolítására s arra, hogy őket művelvén, nevelvén, majdan ők is hasznos tényezőkké válhassanak: mennyivel inkább *megkövetelhetik* a természet mostohái az elv betartását: *„Minél nagyobb a szükség, annál közelebb legyen a segítség!”* Hiszen annál mi sincs természetesebb a világon, mint hogy ezen szerencsétlenek csakis úgy válhatnak be a nagy emberzömbe, ha őket erre hathatós és gyámolító jóakaratomunk lassankint rávezeti, az életre képessé teszi.

És a mily elszomorító annak tudata, hogy a társadalom övéiről, a nép gyermekeiről, mily egyoldalulag gondoskodik. — addig másrészt ép oly természetellenes is, mert általános axiómákat, hogy az embert és ennek jólétét a nevelés, az oktatás, tehát az iskola adja meg, önmaga a gondoskodó emberiség által látjuk kigúnyolva, megezárolva. Minden civilizált állam meghozta kultúrtenyezői s egyéb humánus törvényeit s tesz is érettök sokat, de nem mindig eleget; eleget csak akkor fog tenni, ha ezen törvényes gondoskodását *valamennyi* tagjára kiterjesztendi; kiterjesztendi azokra is, kiktől azok most *megvonák* és a kiknek erre a *legnagyobb* szükségök van.

És végre mily fényben, mily glóriával övezve jelenik majdan meg a pártatlan történetíró előtt a mai korszakhoz fűzött humanizmus, hogy ha ezek a műveltség oly mély fokán álló szerencsétlenek e vastag, áthatlan sötétségből kiszabadíthatni még sem kísértetnek? — *A valódi műveltség leginkább a felebaráti szeretetben nyilvánkozik; a hol ez hiányzik, ott hiányzik a lélekemelkedettség*

*) Ezeket a szegényeket, hogy rögeszméiktől megfoszszák, s más, közelebb fekvő dolgokra figyelmeztessék, — még nem nagyon régen is úgy *gyógykezelte* a „humánus“ ember, hogy a kinzásnak minden válogatott nemét átszenvedtettk velök, hogy fájdalmaikra s ne rögeszméikre gondoljanak; a dühöngőket pedig, kik ily állapotban valamely szerencsétlenséget okoztak, sokkal vadabbul büntettk, mint az épészüt. És ezt társadalmi *gondoskodásnak* nevezték!

magasabb foka is, s a hol nincs lélekemelkedettség, ott a műveltség gyökere is igen lazán van elplántálva!

A felebaráti szeretet főfeladata a szerencsétlenségben levő embertársakon segíteni. Kértem már most: Van-e szerencsétlenebb a föld felületén a természet mostoháinál? Nincs! Sötét előtte a szellemi világ, ha siketnéma; a vaknak üres, tárgyaltalan kartikus s elzárt a fizikai világa, és a — hülyék! ezeknek sem szellemi, sem fizikai világa nincs! Gondoljuk magunkat egy *ilyen élet* részévé . . . Egyik szerencsétlenebb a másiknál; egyik jobban van utalva a felebaráti szeretetre a másiknál. Itt nyílik alkalmá az emberi szeretetnek, itt a tág tér a humanizmusnak tettekben megnyilatkozni nemcsak, de *kötelesség* ez, mely erősen int arra, hogy segítsenek a szerencsétlenek legszerencsétlenebbjein, a »természet mostoháin«!

2. A szerencsétlenek legszerencsétlenebbjei.

Úgy szakfériui, valamint más a dolog iránt érdeklődő és ezzel foglalkozó körökben már régóta vita tárgyát képezi a kérdés eldöntése: vajjon az említett szerencsétlenek között, kik a legszerencsétlenebbek? És dacára annak, hogy eddig még mindenki a vakokat tartja a legszerencsétlenebbeknek, a kérdés akadémiailag még ma sincs eldöntve és a nézetek annál szerteágazóbbak, minél eltérőbbek az e kérdés helyes elbírálásánál elfoglalt kiindulási pontok.

Igaz, ha tekintetbe vesszük, hogy a vak előtt a fizikai világ *csak* képzelődésben létezik, azon világ, mely a materialistáknak mindene, — akkor a vaknak csakugyan hiányzik a száraz életen kívül mindene: a világ szépsége, az ember gyönyörűsége a szépségben és mind az, a mit az ember mint olyan élvezhet; de egy még ennek is meg van, az ember főjelleme, mi által az valamennyi többi teremtmény fölé helyezi magát, s ez a szellemi tehetség párosulása az érintkezési eszközzel, a *nyelvel*. A vak tehát bir szellemi képességgel és birja ennek közvetítő organumát is: a *beszélés képességét*.

A siketnéma e tekintetben *látszólag* boldogabb, miután ő a fizikai élet s világ jó és rossz oldalait velünk együtt láthatja, ő nincsen mások vezetésére utalva, maga erejéből jár-kel. Ezek az ő előnyei. De ezek az előnyök fogyatkozásaival párhuzamba sem állíthatók, mert a fogyatkozások a szellemi életet is érintik, tehát azt, a mi szép, magasztos, isteni s a mi az embert nagy tettekre bírja és buzdítja. Szemmel lát ugyan a siketnéma, ámde nem szellemmel, a szelleme sötét, kopár, üres és rá nézve nem létezik azon előnyös tulajdon, miáltal a külvilág reá hatna, mert e roppant sötétséggel párosul még a szellem közvetítő organuma is: *a nyelve*. „*A miretlen siketnéma emberi alak emberiség nélkül; emberi alak szellemfejlődés nélkül; emberi alak emberi érzés nélkül; emberi alak emberek között a nélkül, hogy azokkal érintkezhetnék; emberi alak, ki a teremtmények legmélyebb és legszánandóbb fokán áll: ő ember, de nem akceptált ember a törvény és társadalom emberei között. Előtte még a fény is sötét, a megfogható elérhetetlen, szóval: élet élet nélkül!*“ Ha tehát a vak előtt a fizikai világ csak képzelődésben létezik, a siketnémánál, ámbár ezt látja, — a többi mégis sötét, s ehhez járul még az, hogy a szellemi világ rá nézve egyáltalán nem is létezik, s így ő kétszeresen szerencsétlen

A szerencsétlenek közül utoljára az elmebetegek és hülyékről szólok. Ezek nélkülözik mind azt, mi amazoknak az életet még némileg tűrhetőbbé, elviselhetőbbé teszi. Ezek egyaránt nélkülözik ugy a szellemi, mint a fizikai világot. Ezek *élete* ezen rövid két szóból áll: *örök sötétség!* Ezek látják, a mit — nem látnak és hallják, a mit — nem hallanak. Nem látnak és nem hallanak, mert hiányzik az isteni szikra: az ész, az értelem, a tehetség. És ehhez járul még az az örök vigasztalhatlanság — ha ugyan tudnának róla valami! — hogy hiányzik a kiképezhetőség, mely tulajdon a vakok és siketnémáknál folyton mint derült ég ragyog sötét éjszakájokba és felébresztetvén bennük a tudás vágyát, inspirálja őket a nemes és magasztos czélok utáni törekvésre. Lehet, talán a tudományok tovafejlődésével jutunk oly módoknak s eszközöknek is birtokába, a melyek által e szegények is legalább némileg magunkhoz emelhetők lesznek. Adja az ég!

Az elmebetegek és hülyéknél tehát a szerencsétlenség a többiekhez képest még hathatósan fokozódik s azért a természet mostoháinak ezek a legszánandóbb mostohái. És ha a dolog ezen szerencsétlenekkel így áll, logikailag is önként felmerül a kérdés: miként lehetne hát ezeken mégis segíteni? A felelet rövid:

A hol a szellemi kiképzés lehetetlen, mint a hülyék és elme-betegeknél, a segítség *menházak létesítésében* áll. Azon szerencsétlerekre nézve azonban, kik szellemi képességgel bírnak, mint a vakok és siketnémák, úgy segítünk, hogy a nevelés és oktatás által iparkodunk őket a társadalomnak visszaadni és első sorban lehetőleg oly intézeteket állítunk, melyekben a nyelvi hiánya miatt különben sem mindenki által oktatható siketnémák részesülnek a tudományok áldásos vívmányaiban.

3. A siketnémák tanképessége; ezen oktatás rövid története.

Hogy a siketnéma gyermekek kevés kivétellel tanképesek, az jelenleg már ismeretes tény és lélektanilag is könnyen bebizonyítható. A siketség a gyermeknél vagy már veleszületett, vagy későbbben lépett az fel betegség, esetleg más sajnálatraméltó vigyázatlanság befolyásának következtében. Akár az előbbi, akár az utóbbi indok a mérvadó, ez nem alterálja azt, hogy a szellemi képesség, — dacára egyes ritka és kivételes eseteknek, — épségben maradt legyen, minnek folytán az ilyen gyermek szellemileg teljesen egészséges és így tanképes is.

De a siketségnek, főleg ha az a nyelv elsajátítása előtt állott be, természetes következménye a némaság is; hisz e szerencsétlen nem hallja az édes anyja szép hívó szavát, a körülötte levő embertársak beszédje reá nézve nem létezik, s így azok szavait következésképp nem utánozhatja és marad „néma“. Azon gyermek, ki időközben lett siket, a midőn a nyelv s beszélőképességének már meglehetősen birtokában volt, gondolatai szűk körének ámbár kifejezést adhat, de siketisége folytán még sem lévén képes környezetével társalogni, szintén utalva van arra, hogy magát más uton értesse meg, tehát ez sem képes a nyelv hiányát teljesen kárpótolni, lassankint és mert nem hallja saját hangját sem, a már elsajátított és még birtokában levő hangbőséget is elveszti. Az ily gyermekek még sajnálatra méltóbbak, mivel egyszer már bírván a

nyelv használatának előnyeit, most kétszeresen fogják annak nélkülözését érezni.

Az említettekből, azt hiszem, világosan kitűnik a siketnéma szellemi épsége és ennek általános tanképessége is; de viszont eléggé kitűnik ama körülmény is, hogy e tanképesség fejlesztésére, kultiválására nem mindenki lehet hivatott, és meggyőző bennünket végre arról, hogy e szerencsétlenek kellő és tapintatos szakvezetés mellett visszaadhatók volnának ugyan a társadalomnak, ennek hasznos tagjaivá is válhatnának, de éppen maga a társadalom az, mely kebeléből exkommunikálja őket az által, hogy rideg közönnyel hagyja őket a sors szeszélyének áldozatul esni.

Éppen azon körülmény, hogy még a nem rég mult időkben is azon hiedelemben éltek, hogy, mert nem mindenki, illetve senki sem tudta a siketnémákat oktatni, — tehát a siketnémák nem is tanképesek. Maga a történelem is élénken illusztrálja, hogy az emberek a siketnémákat minden szellemi képesség nélkül valóknak tartották és még csak kísérletet sem tettek, hogy azokat neveljék, tanítsák.

Spanyolország az, melyben legelőször a siketnémák oktatásával találkozunk; az érdem, az osztatlan dicsőség pedig **Petro de Ponce**, spanyolhoni róm. kath. papé, ki szerető lelkének egész lángbuzgalmával azon szorgoskodott, hogy a világot a siketnémákkal szemben elfoglalt ferde felfogásából kiforgatván, irántuk emberiebb és egyszersmind eszményiebb meggyőződéseket ébresztszen. E jeles emberbarát már a 16-ik század vége felé lelkes tanulmánya tárgyául választotta a siketnémák oktathatóságát és ez által magát az összemberiség hálijára a szó legnemesebb értelmében méltóvá tette.

Igaz, a siketnémák egykoru oktatása is, mint minden új dolog, igen kezdetleges volt és sok kívánni valót hagyott fön; de az út meg volt törve mégis s a már meglevő módszer s konstatálása a szellemi képességnak s kultiválhatóságnak már maga csodás nagy vívmányként örökítik meg a szerény jólelkű pap nevét.

Irni, egy kissé olvasni és leginkább gondolataikat jelnyelvvel kifejezni, úgy, hogy környezetével akadálytalanul érintkezhessék, volt a buzgó fáradozás fényes eredménye, de már ez is joggal »fényes« eredménynek volt mondható, ha meggondoljuk, hogy miként vélekedtek róluk azelőtt s mily mély fokán állottak e balfelfogás következtében e társadalomból kizárt szegény páriák.

Mi sem természetesebb, minthogy ezen korszakot alkotó vívmánya az emberi szeretet és észnek, csakhamar lelkes utánczókra

és buzgó követőkre talált. Németországban **Pasche** Joakim, wusterhauseni prépost, még abban az évszázadban egy kis leányt tanított szép sikerrel. Angliában **John Bulwer**, orvos, foglalkozott siketnémák tanításával, míg Franciaország és Hollandia sem maradtott hátra, miután a 18. század elején itt is többeket találunk, kik ugyan nem hivatásszerűleg, de nemes szivők sugallatát követve e ritka, de lelkes foglalkozásra adták magukat.

De daczára annak, hogy a siketnémák oktatásával csakhamar már minden civilizált államban találkozunk, az rendszeresítve mégis csak igen szórványosan lépett fel, s kevés eredményt mutathatott be, mert igen csekély számban élvezhették annak áldást-hozó működését; általánosságban, széles körökben, habár az ut már meg volt törve s jelölve, még sem terjedt és így e szegények sorsát épenséggel nem javította.

Ámde az elvetett mag, ha ugyan lassan is, de csirázott s fejlődött és lett belőle oly hatalmas, terebélyes fa, melynek védő koronája alatt ma már igen sokan enyhülést lelnek.

Még a 17. századnak egy és ugyanazon éveiben kontinensünk két államában, távol egymástól, de egy magasztos lelkesedéstől vezéreltetve, két kiváló férfiú működött fáradhatlan odaadással a siketnémák oktatásának rendszerű előbbvitelén és ha okszerű tapasztalataikat az államok nem ignorálván, követik, a siketnéma oktatásügy a legvérmesebb reményeket is túlhaladta volna. E két állam Francia- és Németország; az elsőben **Charles Michel de l'Épé**, lelkész, a másikban **Heinicke**, **Samu** tanító, azon láng-lelkű és boldog emlékü férfiak, kiknek sikerült a siketnémákat az eddigi kísérletező és szórványos oktatás alul egy alapos rendszerbe foglalt iskoláztatás által odavinni, hogy minden siketnéma tanképesnek ismertetvén s vétetvén fel, de meg jelesül az által, hogy az általuk feltalált »hangnyelvvel« növendékeiket másokkal megértetni és közlekedni képessé tették: meg lön adva a mód őket az emberi társadalomnak visszaadni.

Hogy ezen lényes eredmény a többi civilizált nemzeteknél is nagy mozgalmat idézett elő, igen természetesnek található, mert most már, a mi eddig csak kétesértékű sejtelemként szállingózott tova, kézzelfogható tényként állott elé és hangosan követelhetette a tudomány csarnokában az őt joggal megillető helyet; most már, csak jó akarat kellett még, teljesedésbe mehetett a hű vágy: „A természet mostoháit az emberiségnek visszaadhatni, hasznos egyedekké nevelhetni.“ S a nagy vívmány meg is adta a kellő lökemet,

mert úgy mint az államok, a társadalom, sőt magánosok is siettek azt minél nagyobb mérvben kiaknázni s ezen valódi emberbaráti eljárásnak köszönhetjük azon örvendetes körülményt is, hogy már a 18. század végén számos siketnéma intézetet látunk teljes és üdvös működésben, virágzásban. E század végén már majdnem minden európai államban találunk ily humánus intézeteket, melyekben e szerencsétlenek túltöbbsége nevelést és oktatást nyert. Ezen évszázadba esik az ausztriai császárság első siketnéma intézetének, a bécsi »cs. kir. siketnémák intézete«-nek megnyitása is, a melynek létesítése felejthetlen **Mária Teréziának** és nagy fiának **II. Józsefnek** kizárólagos érdeme. Ezen intézet 1779-ben mint siketnémák iskolája a polgári kórházban nyitattott meg 12 növendékkel s csak 1784-ben épült fel a mai gyönyörű nagy és a legszigorubb kinálmakat is teljesen kielégítő intézet, melynek első igazgatója **Stork Frigyes**, de **l'Épé** egyik kitűnő tanítványa, volt. *)

Édes hazánk siketnémái, tekintettel a volt politikai viszonyokra, ezen áldásban akkor még nem részesülhettek, ők még »árva« maradtak a természet mostohái között. A kiknek módjukban állott volna segíteni, nem segítettek, s ilykép magunkra hagyatván az e téren észlelt általános mozgalom és haladásnak, a mieink veszve maradtak; nekik is érezni kellett szegényeknek a sors nehéz kezét, mely szerencsétlen hazánkban akkor mindent egyenlő mértékkel mérlegelt, míg nem aztán **I. Ferencz** császár uralkodása alatt, ki hon siketnémáinknak őrangyala lett, az áldott nap rájuk is kezdett mosolyogni. **I. Ferencz** uralkodása alatt, 1802-ben nyílt meg a Váczott még ma is virágzó siketnémák iskolája, az állami »m. kir. siketnémák intézete«, mely iskolának első igazgatója e század elején rövid ideig **Simon Antal** volt, ki után az e téren európai hírű **Schwarzer Antal** következett.

Ily körülmények közt az új módszer természetes következménye lőn, hogy a siketnémák eddigi fogyatékos, rendszertelen és szórványos oktatása általánossá tétetvén s intézet intézet után nyilván, a kiképzés és tanítási módszer oly magas tökélyre emeltetett, hogy e szerencsétlenek nemcsak az eddigi elhagyott vagy legalább igen hiányos és kezdetleges állapotból emeltettek egy magasabb műveltségi niveaura, hanem annyira képeztettek, hogy az

*) E mű írója — mint siketnéma-tanító — szintén szerencsés volt e világhírű intézetben több időn át működhetni.

írás tehetsége és gondolatainknak jelbeszéd által való kifejezésén kívül még „a nyelv használata” is sajátjukká tétetett.

A siketnémák oktatásának módszere korunkban már oly tekintélyes helyet vivott ki magának a más exakt tudományágak s kutatások mellett, hogy bátran állíthatjuk, miként a tovaképzés akadálya nem e tudomány fejlettségi fokában, hanem minden körülmények között más egyebükt keresendő ; bátran és határozottan állíthatjuk, mit már oly sokszor ismételtünk s mit, hisszük, soraink folyamán volt is szerencsénk konstatálni, hogy ezen fejlett haladottságban a siketnéma a társadalomra nem tekinthető többé elveszettnek, sőt annak igen hasznos tagjaként adható vissza, — és ha tényleg mégis igen sokan elvesznek, úgy azt mással megokolni nem tudjuk, nem is lehet, mint azzal, hogy siketnémáink számarányához képest még igen kevés az e célra felállított intézet.

Nem leendő talán érdektelen a szíves olvasóra, ha e helyen felemlítjük, hogy a különféle európai államok miként gondoskodnak e szerencsétlenekről. A legnagyobb fejlődést e téren **Németországban** találjuk, nemcsak hogy számtalan — kimutatásaik szerint állítólag 97 — intézet áll e szerencsétlenek rendelkezésére, majd minden város, sőt nagyobb községekben is léteznek vagy az illető törvényhatóság, vagy a társadalom útján felállított és fenntartott iskolák. S nem tulzás, ha állítatik, hogy Németornak alig van néhány siketnémája, ki iskoláztatás nélkül marad, mivel ez oktatás ott törvényileg kötelező. **Franciaországban** minden Departementben van legalább egy siketnéma-iskola, s ezenkívül vannak községi és egyesületek által fenntartott intézetek is szép számban. Nem marad Franciaország mögött **Svájcz**, **Svédhon** és **Olaszország** sem, hol a siketnémák oktatása egyike a legjobban felkarolt ügyeknek. S így **Ausztria** is, melynek minden tartománya jól szervezett ilyenmő intézetekkel van ellátva. Kontinensünk többi államaiban a siketnémák intézete és ügye fejlődéséről már nem lehetünk ily elismerő véleménynyel, mert sajnos ugyan, de való, hogy vannak még országok, melyek még a kezdet kezdeténél sincsenek. **Hazánkban** a politikai viszonyok újra alakulta után a siketnéma ügy is, mint oly sok egyéb kulturális dolog, jelentős lendületet nyert. Legnagyobb intézeteink a váci állami és budapesti izraelita siketnémák intézete, melyek elsejében 24, míg a fővárosiban 85 növendék van elhelyezve; létesültek továbbá az újabb időben Temesvárott, Aradon, Kolozsvárott, Kaposvárott, Pozsonyban és Futakon siketnémák számára iskolák, a hol a növendékek száma 10—40 közt vál-

takozik s így az állam, a városok és a társadalom áldozatkészsége folytán körülbelől 300 szerencsétlen részese a nevelés áldásainak.

Ha már most e mennyiséget összehasonlítjuk az 1880-iki népszámlálás idevonatkozó adataival, mely szerint hazánkban a siketnémák száma már egy évtized előtt is 19874 volt, mely szám, ha azóta nem szaporodott is, bizonyára nem is apadt, látjuk csak és veszünk róla elszomorodva tudomást, hogy óriási nálunk a mulasztás — hála Istennek, nem egészen a mi hibánkból — és mily sok e téren még a tenni való, de azt hisszük, egyszersmind serkentésül is szolgál arra, hogy e hiányt pótolván, kicsiny nemzetünket ezzel is gazdagítsuk. Hiszen, ha a »legnagyobb magyar« az apagyilkos életét is meg akarta menteni imádott nemzete számára, nem-e intő példa volt az arra, hogy **mentsünk meg mindent, a mi megmenthető!** És 20000 ember már számot tevő tényező még a nagyobb nemzetek életében is, és a melyek talán még nem is oly polyglottak mint mi s nincsenek is oly szerencsétlenek a multra nézve mint mi. Csak egy kis buzgalom és lelkesedés és menni fog ez is: *Én a legjobbbat remélem!*

4. A siketnémák oktatásának célja.

Valamint a nevelés és oktatás célja általában oda irányul, hogy az embert magasztos hivatására és helyének a társadalomban becsülettel való betöltésére képessé tegyük: úgy van ez a siketnémák oktatásával is, még azon lényeges különbséggel, hogy míg az érzékűeknél, kiknél a nyelv már tényleg meg van, ezzel keveset, de a siketnémáknál épen megfordítva a legnagyobb szorgoskodással kell dolgoznunk, azt úgyszólván meg kell teremtenünk, a miből aztán kettős feladatunk önkényt következik: *a növendéket előbb emberré tenni, hogy így aztán a szó valódi értelmében emberré is nevelhessük!* Az elsőt megtesszük az által, hogy nyelvet adunk neki és a másodikat azzal, hogy egy kitűzött életpályára kellőleg átgondolt és az adott körülményekhez mért okszerű terv szerint társadalmi feladatára előkészítjük.

Hogy e kettős cél elérhető, az az általunk elmondottak után

már kétséget nem szenved, de hogy e célunkat elérjük, arra különösen törekednünk is *kell*; törekednünk nemcsak azért, mert felvilágosodott korszakunk az ember művelését tűzte jelszó gyanánt zászlájára: nem is azért, mert e korszakot a humanitás elve ragyogja be tündöklő fényvel, nemcsak azon igazság folytán, melyet a jogegyenlőség diktál elénk, *hogy a nép minden gyermeke, tehát a siketnéma is, részesüljön az okszerű oktatás mindenkor gyümölcsöző áldásaiban*: hanem az emberies érzület, lelkünk jobb sugallata maga követeli, az emberi nem főséges missiója parancsolja, hogy az ember, mint egymásra utalt társadalmi egyed, ezen a műveletlen állapotban legkisebb, de hasznavehetővé képezhető parányát is olvaszsza a saját érdeke szempontjából is önmagába.

A műveletlen siketnéma nemcsak hogy nem hasznos tagja a társadalomnak, de igen sok esetben erre határozottan veszélyes és káros is, miután szellemi sötétségének soha derűt nem látó éjjelében teljesen beszámíthatlan; a jót a rossztól nem tudván megkülömböztetni; számtalan oly eset fordulhat, sőt valóban már fordult is elő, mely a társadalomnak roppant anyagi károkat és rettentő borzalmakat okozott. Tűzvészek, gyilkosságok, melyek által egyesek, úgy mint nagyobb családok koldusbotra jutottak, okoztatnak már számtalan esetben tudatlan mulatságból siketnémák által; nem is említve lopásokat és azon kisebb vétségeket, melyeket a siketnémák parlagon heverő szellemi hiányosságai előidéznek. — *A hasonló okozat s okokat megakadályozni a nevelés és oktatás feladata és ez képezi a siketnémák nevelésének kiváló célját.*

De ha a műveletlen siketnéma veszélyes az ő tudatlan és nyers állapotában, annál hasznavehetőbb és jobb érzelmű az oktatott szerencsétlen. Nyugodt lélekkel elmondhatjuk róla, hogy benne minden jó emberi tulajdon összpontosul. Ő nemcsak istenfélő és erkölcsös, de kiváló figyelemmel kerüli mind azt, mi embertársaira nézve kellemetlen vagy eredményében épen káros is lehetne; a munkaszeretet és szorgalom főtulajdonságai és mert istenfélő, becsületes is; jóindulatu mindenki, de főleg jótévői iránt; azonkívül megelégedett és takarékos.

S ha elvétele mégis fordulnak elő esetek, melyek most vázolt jó tulajdonságaikkal ellentétben látszanak lenni, úgy meg lehetünk róla győződve, hogy tetteik valódi kútforrása kívülök keresendő és rendszerint mások által lettek félrevezetve; valamint biztosak lehetünk a felől is, hogy ha heves vagy indulatos cselek-

ményekre ragadtatják magukat, — környezetükkel való összeférhetlenségeknek oka a rossz és tapintatlan vagy szándékosan ingerlő bánásmód.

Ezen jó, szép és előnyös tulajdonságokat a siketnémában az oktatás és nevelés által ébresztjük fel és fejlesztjük ki; ez képezi az ő életpályája előkészítésének alapját, és ez alapon a siketnéma nemcsak arra képesítetik, hogy mint iparüző ember egyszerűbb dolgok megkészítése által magát az életen átküzdje, hanem, mint számtalan élő példa mutatja, válnak közülök igen jeles és oly kiváló szakemberek is, kik környezetükben nem mindennapi tekintélynek örvendenek.

Ez a nevelés és oktatás pozitív célja. A társadalmat veszélytől óvni, az ezen oktatás *negatív* feladata. S ha e kettős cél az okszerű vezetésnek sikerült elérni, adtunk a társadalomnak egy hasznos, derék és munkás tagot, ki a ráfordított fáradságot s áldozatot nem feledi el és hatáskörét mint ember méltóan, becsülettel tölti be.

5. A siketnémák oktatásának általánosítása és ennek keresztülviteli módozatai.

Hogy a siketnémák oktatásának csak akkor van *társadalmi* célja és haszna, ha nemcsak egyesek és rendszerint a jobb módú szülők szerencsétlen gyermekei lesznek e jótékonyság részeseivé — kik vagyoni állapotuknál fogva úgylis inkább képesek a felmerülő költségeket viselni, — hanem ha valamennyien kiképeztetnek, ez nagyon könnyen belátható, de nevezetesen akkor, hogyha szem előtt tartjuk a fennebb elmondottakat a siketnémák nevelési és oktatási céljáról, mert csak úgy menthetjük meg a társadalmat ez esetleges közkárosodástól és szaporítjuk számbavehető módon a hasznos polgárok számát. A miből az következik, hogy *a siketnémák oktatásának célja akkor lesz elérve, ha azt általánossá tesszük; általánossá úgy és csak akkor lesz, ha ez ügyet a törvényhozás megszervelevén, törvény által teszi kötelezővé.*

Hogy ez lehetséges, sőt igazságos kíváncsi, főleg ha tekin-

telbe vesszük, hogy hiszen a népnek úgyszólván minden gyermeke tan-köteles lévén, velök együtt a siketnéma is ilyenné lett, s így őket a kiképzésre nem csak kötelezni lehet, de kell is, az kétséget nem szenvedhet. Másképp állunk azonban a keresztülviteli mód-
zatokkal és eszközökkel.

Ez érdemben két főtenyezőre van szükségünk: *a kellő számu tanerőre és az iskolákra, illetőleg intézetekre.*

A mi az elsőt, a tanerőket illeti, valljuk meg egész leplezet-
len őszinteséggel, ügyünk ebben a dologban nem a legjobban áll,
mert a már meglevő csekély számu iskoláknál is nagyban érezhető
az okleveles és képzett tanítók hiánya, csakis a lelkes odaadás és
az ezen oktatásra való külön hajlammal köszönhetjük, hogy segéd-
tanerőkkel mégis folytatható megszakítás nélkül ezen oktatás.
Édes hazánkban jelenleg ily képzettségű tanerők úgy szólván alig
vannak, kivéven azon egyeseket, kik már siketnéma-intézetekben
működtek vagy még most is működnek.

Ezen a bajon azonban könnyen lehet segíteni az által, hogy
*ha minden állami tanító- és tanítónőképző intézetben a siketnémák okta-
tásának módszere rendes tantárggyul vétetik fel.* Ezáltal még ket-
tős cél is érnének el. Az első az, hogy így a siketnémák oktatá-
sára elegendő és teljesen szakképzett egyéneket nyernénk; míg
más oldalról elérnők azt is, hogy az újabb tanító nemzedék kikép-
zése sokkal alaposabb és szakszerűbb lenne, mert mint tudvalevő
dolog, hogy a siketnémák oktatásának tanmódszere a legalaposabb és
leghelyesebb, mivel ezeknél épenséggel nem tehetjük fel, hogy ha-
ladásuknak és képzettségüknek *a jó családi nevelés* volt volna az út-
törője; tudván továbbá azt is, hogy siketnémát oktatni laikus nem
képes, s ha ennek daczára mégis azt tapasztalnók, hogy egyes
növendék viselkedése vagy talán külső szokása fölötte áll társai
műveltségi fokának, úgy ezt még mindig *nem a családi tanítás,*
hanem az ildomos *szoktatás* javára kell jegyeznünk. A kettő között
pedig, tekintve az oktatás és szoktatás eredményét, mégis csak
lényeges párhuzamot kell vonnunk. — A siketnémák oktatásának
módszerét még csak azért is ajánlatos volna minden tanítónak
ismerni, mert a népiskolában is találkozunk sok esetben oly növen-
dékkal, kik a hangokat rosszul, alig érthetőleg fejezi ki, a mi
az által, hogy a siketnémák oktatásának módszerét ismerjük, egész
könnyed modorban segíthetünk és nem tesszük ki e szegény gyer-
meket mások gunyoros czéltáblájának és azon nem ritka esélynek,
hogy egész életén hibás hangejtéssel beszéljen.

Hogy a néptanító, ki a siketnémák oktatásának módszerét a vázolt módon sajátítja el, még nem képes teljes önállósággal és jó eredménynyel működni is, azon nem fogunk esodálkozni, ha kellő figyelemre méltatjuk az axiómát, hogy „*Gyakorlat tesz mesterré*”; de elérjük vele mégis azt, hogy a helyes alap és fogalom meg lesz, melyre már könnyű tovább építeni; továbbá elérjük azt, hogy a siketnémák tanítóinak ügybuzgón tanulmányozó táborát szám-bavehetőleg gazdagítsuk.

Hogy egy lelkesedéssel megáldott és a kellő alaptanulmány-nyal rendelkező tanító magát jó *gyakorlati* siketnéma-tanítónak kiképezhesse, nemcsak kívánatos, de okvetlen szükséges is, hogy ügyes tanító szakelőadásait hallgassa valamely siketnéma-intézetben avagy iskolában. Ily módon nemcsak kellő számban, hanem teljesen megfelelő tanítókat is nevelnénk ez iskoláknak.

A második és az iméntinél még fontosabb főtényező a kellő számú intézetek és iskolák felállítása.

Könnyebb áttekintés céljából e kérdést két részre osztom, és pedig: Az intézetek számára, másodsor az intézetek létesítésére.

Az első rész megoldásához szükséges tudnunk, hogy mennyire terjed a tanítandó siketnémák száma? Hazánkban a hivatalos adatok szerint 19.874 siketnéma van, a kik közül körülbelül 3000—3500 a tanköteles és lehetőleg ennyi a tanképesek száma is. A paedagógia elvei szerint egy évfolyamban egy tanító 12—15 gyermeknél többet nem vezethetvén sikeresen, ha tehát alapul a felállított maximumot vesszük is, legalább 200—230 tanító igényeltnék.

Ezek után az iskolák vagy intézetek számát, hacsak 7 évfolyammal vesszük is, — nem miként a váczit, mely 8-al van berendezve — legalább 25—30-ra kell tennünk. És e helyen engedtessek meg nekem azon tapasztalaton alapult meggyőződésnek kifejezést adnom, hogy én az intézeti nevelést és oktatást az iskoláinak határozottan és sok okból kifolyólag föléje helyezem, miután az által, hogy az intézetben a növendék folyton egy helyen és mindig szorgos felügyelet alatt áll, sokkal nagyobb eredmény érhető el, mint az iskolai oktatással. Szakkörökben az internátus kérdése nagy vitákat idézett már elő, de azon egyetlen — s az is csak inkább *lútszólagos* érv, — melyet az internátus intézménye ellen fel tudnak hozni, hogy az intézetek a jelnyelv ápolói és a hangnyelv megölői volnának, a vele szembe állított érvekkel úgy

eltörpül, hogy e kérdés eldöntésénél több mint bizonyos, miszerint az internátusi intézmény lesz a győztes; de kívánatos és kell is hogy legyen, mert az internátusban a mellett, hogy a kitűzött cél elérése biztosabb, a rend és fegyelem fenntartása is jobb, szabályszerűbb, vidékiekre nézve olcsóbb és megbízhatóbb az ellátás, s végre a gyermek nincs uton-utfélén minden veszélynek kitéve, mert ha ilyen esetleg történnék is, innen könnyebb a megmentés stb.

Ennyit a tankötelesek száma, a tanerők és intézetekről.

Lássuk most az intézetek vagy iskolák felállításának mikénti keresztülvitelét.

Habár igaz, hogy első sorban az állam volna hivatva polgárainak neveléséről és oktatásáról gondoskodni, még sem lehet és nem is volna igazságos követelni, hogy azt egyedül és absolute önmagában eszközölje és a terheket osztatlanul viselje. A társadalom, mint ilyen, első sorban részesül a közművelődés áldásos gyümölcseiben; e műveltségnek első sorban ő aknázza ki a hasznát, következésképp méltányos és igazságos, hogy osztozzék meg a terhek egy részén is. *Az állam adja még az egyöntetűség érdekében a helyes elvet, vezesse a foganatosítási irányt és ügyeljen annak egyenlő keresztülvételére, a társadalom azonban hozza meg az anyagi áldozatot a maga részéről és az állam adta erkölcsi és szellemi impulzust iparkodjék megtestesíteni.* Így van az az állam polgárainak többi érdekében, így legyen az a szerencsétlen siketnémánál is, kik szintén ezen édes hazának gyermekei, oly gyermekei, kik, tekintve szerencsétlenségüket, első sorban és úgy véljük, teljes joggal elvárhatnak ennyit a társadalom- és államtól egyaránt.

A teljes érzékűeknél az állam községei által gondoskodik a növekedő generáció műveltségéről, ennek anyagi terhére, de azon inteniók és kötelezettségekkel mégis, melyeket az állam ez irányban üdvöseknek tartván úgy a maga, mint a társadalom részére, ez utóbbira kiró és csakis ott nyújt maga az állam is már segédkezet az anyagiakban, hol ezt saját erejéből amaz már nem teheti. A siketnémánál, minthogy azok száma, az érzékűekhez képest, csak elenyésző csekély, a felállítandó nevelő intézetek nem községekre, hanem kerületekre volnának szervezendők és pedig: önálló törvényhatóságokra avagy e célból csoportosított törvényhatósági kerületekre. Mérvadó minden esetre az lenne, hogy egy-egy önkormányzati kerületnek mennyi a siketnéma tankötelese. Így p. o., hogy konkrét esettel éljek, felemlitem itt Temes vármegyét,

Temesvár és Versecz szab. kir. városokat, melyeknek együttesen cirka 40—50 tanköteles siketnéma van. E szám, ha az okvetlen alkalmazandó tanerőket vesszük mérvadóul, a tanítók arányához képest kevés, mert minden évfolyamnak külön tanítóval és tanteremmel kellvén birnia, elannyira megoszolnék, hogy egy-egy tanerőre 6—7 növendéknél több nem jutna, holott fennebb 12—15-öt állapítottunk meg és így ezen intézet a növendékekkel szemben igen költséges volna. Ahol egy törvényhatóságban akár takarékosági szempontból, akár azon indokból kifolyólag, hogy kevés a tankötelesek száma, önálló intézetet nem volnának hajlandók állítani, ott lehetne a kérdést megoldalni, mint — mondjuk — itt a Délvidéken, hogy Temeshez még hozzá vennék Torontál és Krassó-Szörény megyéket, a mely összesített megyék tanköteleseinek a száma már megüti a 130—140-et.

Az ily elvek szerint és a törvényhatóságok számához képest az ország különböző és legalkalmasabb pontjain felállítandó 25—30 intézet teljesen megfelelne és elegendő volna a siketnémák oktatására. Megjegyzendőnek vélem itt, hogy e kombináció csak a szigoruan vett Magyarországra — az úgynevezett anyaországra — és nem az egész magyar királyságra értendő.

Hogy ezen ügy főkérdését okvetlenül ezen intézetek anyagi helyzete képezi s miután soraink folyamán idáig jutottunk, ez tolu előtérbe, az nagyon természetes.

Szerény véleményem szerint e kérdés megoldása nem oly bonyolódott és nem is oly nehéz a keresztülvitele, mint az az első látszatra feltűnik; azonkívül ez nem is elegendő ok arra, hogy e szerencsétlenek neveléséről ne gondoskodjunk, mert míg a műveletlen állapotban maradt siketnéma a társadalom testén valóságos élő nyűg és teher, ki e mellett még tudatlanságában az őt kegyelem kenyerén tartó társadalomnak oly károkat s egyeseknek oly bajokat is okozhat, hogy a nevelésökre fordított összeg azzal szemben ki sem állja az összehasonlítást; másrészt meg viszont tekintetbe veendő az is, hogy a művelt, iskolázott siketnéma a reá fordított összeget, mint a társadalom egyik buzgó, munkás tagja és derék polgára, kamatok kamataival együtt megszolgálja. A miből tehát azt szeretlem következtetni, hogy az anyagi kérdés ez intézetek felállításánál elfogadható indokot nem képezhet, nem is fog képezni.

A felmerülő költségek fedezésére első sorban az intézetek tulajdoni jogát élvező, ez esetben tehát a törvényhatóságok volnák

nak kötelezendők. De miután a törvényhatóságok ezen intézeteknek csak közvetve és már másodsorban látják hasznát, első sorban azon szülöket illetné az, kik ez intézet igénybe vételére utalvák, de természetesen tekintetbe véve ezeknek is vagyoni állapotát. Másodsorban az illetékes községek volnának a költségek fedezésére utalandók azon a természetes alapon, a melyen kötelezvék ma is gyermekeik részére iskolákat építeni és azokat fenntartani. Az állam, mint ilyen, csak akkor volna hivatva anyagilag segíyezni, ha erre az elsőfoku illetékes tényezők gyengéknek vagy mondjuk képteleneknek bizonyulnának. És ehhez még hozzá adhatjuk a nemzetünknel már ősidők óta megszokott kegyes adományokat, melyek elől az, ha üdvös a tervbe vett cél, kitérni nem szokott és a mely sok esetben mint kezdeményező tőke maga is elegendő volna kisebb intézetek megteremtésére. Tehát család, község, törvényhatóság, nemeslelkű emberbaráti adományok és végre az állam képeznék azon tényezőket, melyeknek organikus összműködése egy kis jóakaratu és lelkes kezdeményezéssel lehetetlen, hogy diadalra ne segítene egy oly ügyet, mely egyformán fáj mindnyájunknak és melynek hiányát ép úgy érzi a palotákban lakó főúr, mint a kunyhó szegénye.

Hogy a siketné mák tankölelezettsége, valamint az intézetek fenntartása egyszer s mindenkorra biztosítva legyen, szükségesnek tartanók azt törvény által rendezni már csak azért is, hogy az országszerte egyenlő elvek és módozatok szerint legyen szabályozva.

Még egy rövid megjegyzést az ellenőrzésre, mely nélkül biztos és megfelelő eredmény nem várható.

Az ellenőrzést az állam gyakorolná tanügyi közegei által ép úgy, mint teszi azt a népnevelési ügyeknél általában és eltérés csak annyiban volna, hogy egy-egy szakfelügyelő hatásköre alá több szomszéd intézet tartozhatnék, mely felügyelő azonban takarékosági szempontból valamelyik csoportbeli »tankerületi siketnéma-intézet«-nek igazgatója lehetne, de a kinek feladata e tekintetben az is volna, hogy tankerületének intézeteit évenként többször meglátogatván, felügyelne és igazgatná azokat az e célra kiadott utasítások értelmében s az elért eredményről közvetlen a magas vallás- és közoktatásügyi miniszternek tenne jelentést; köteleztetnék továbbá arra is, hogy az egy intézet fentartása céljából összeállott megyei törvényhatóságok mindegyikének évi jelentése egy példányát megküldje és az intézetek szervezésekor előforduló és részletesen kimutatott tanterveket és tanszerek jegyzékét — testü-

leti közös megállapodás után — jóváhagyás végett a vallás- és közoktatási miniszteriumnak felküldje.

A siketnéma-ügyre vonatkozó hosszabban fejtegetett és megokolt irányeszméimet és jelentőbb elveket bátorodom végül rövid javaslat alakjában az illetékes hatóságoknak és az érdeklődő közönségnek az alábbi pontokban összefoglalni.

Javaslat a siketnémák oktatása tárgyában.

1. A siketnémák oktatása mivelődési, emberbaráti és közkárt akadályozó okoknál fogva tétessék kötelezetté.

2. Az ország különböző és megfelelő helyein a siketnémák számára intézetek állittassanak fel.

3. Ezen intézetek felállítására első sorban az állam van hivatva, azonkívül az egyes törvényhatóságok vagy egyenként, vagy csoportosítva (1—4 egy csop.) kötelezendők ily intézetek felállítására.

4. A felmerülő költségekről az állam, a törvényhatóságok, a községek és a növendékek szülői tartoznak bizonyos arány szerint gondoskodni.

5. A tankötelezettség a 7-dik életévtől kezdve bezárólag a 14-dik életévig tart.

6. Gyengébb tehetségű növendékeknél a szorgalmi idő a szükséghez képest 1—2 évvel meghosszabbítandó. Oly siketnémákra nézve pedig, kik teljesen tanképtelenek vagy hülyék, az intézet menháznak tekintendő, hol a szerencsétlenek a munkaképesség megszerzéséig maradnak elhelyezve.

7. A polgári életre való kiképzésről oly módon gondoskodik az intézet, hogy az illetők nekik megfelelő mesterségre taníttatnak, inaskodási ideje alatt az illető növendék az intézet felügyelete alatt áll, s csak mint keresetképes ember adatik át a társadalomnak.

8. Minden siketnéma gyermek köteleztessék egy siketnémák intézetébe való felvételéig valamely iskolába való járásra, ha nem is annyira az oktatás, mint inkább a nevelés és a felügyelet kedvéért.

9. A siketnémák oktatásának módszere minden tanító- és tanítónő-képzőintézetben (állami vagy felekezeti) rendes tantárgy legyen. Ezen módszer tökéletes elsajátítása céljából azonban a különböző siketnémák intézetében »gyakorló tanítói állások« szervezendők okleveles tanítók számára, kik ezen szak iránt különös hajlammal bírnak.

Ezen gyakorló tanítók siketnéma-tanítókká való képesítésük a néptanítók minden törvényes jogait (a nyugdíjalapba való felvétel, a katonaságnál biztosított előnyöket stb.) élvezik és lehetőleg felemelt tanítói fizetést húznak.

10. Minden alkalmazásban levő néptanító (tanítónő), ki munkaködése helyén önkényet és jó sikerrel oktat siketnémákat, a *kerületi pénztárból* megfelelő tiszteletdíjjal jutalmaztassék.

11. Az egész ország 5—6 »Siketnéma oktatási tankerületre« osztassék, melyek mindegyikét egy, az intézeti igazgatók sorából a magas miniszterium által kinevezett »Kerületi felügyelő« vezesse.

12. A szükséges és alkalmas tanterveket és taneszközöket mindenkor az iskola tantestülete értekezleti úton állapítja meg, illetőleg dolgozza ki, az erre kirendelt kerületi felügyelők szakülésben felülvizsgálják és a magas miniszterium jóváhagyása után mint engedélyezettet s elfogadottat használatra bocsátanak.

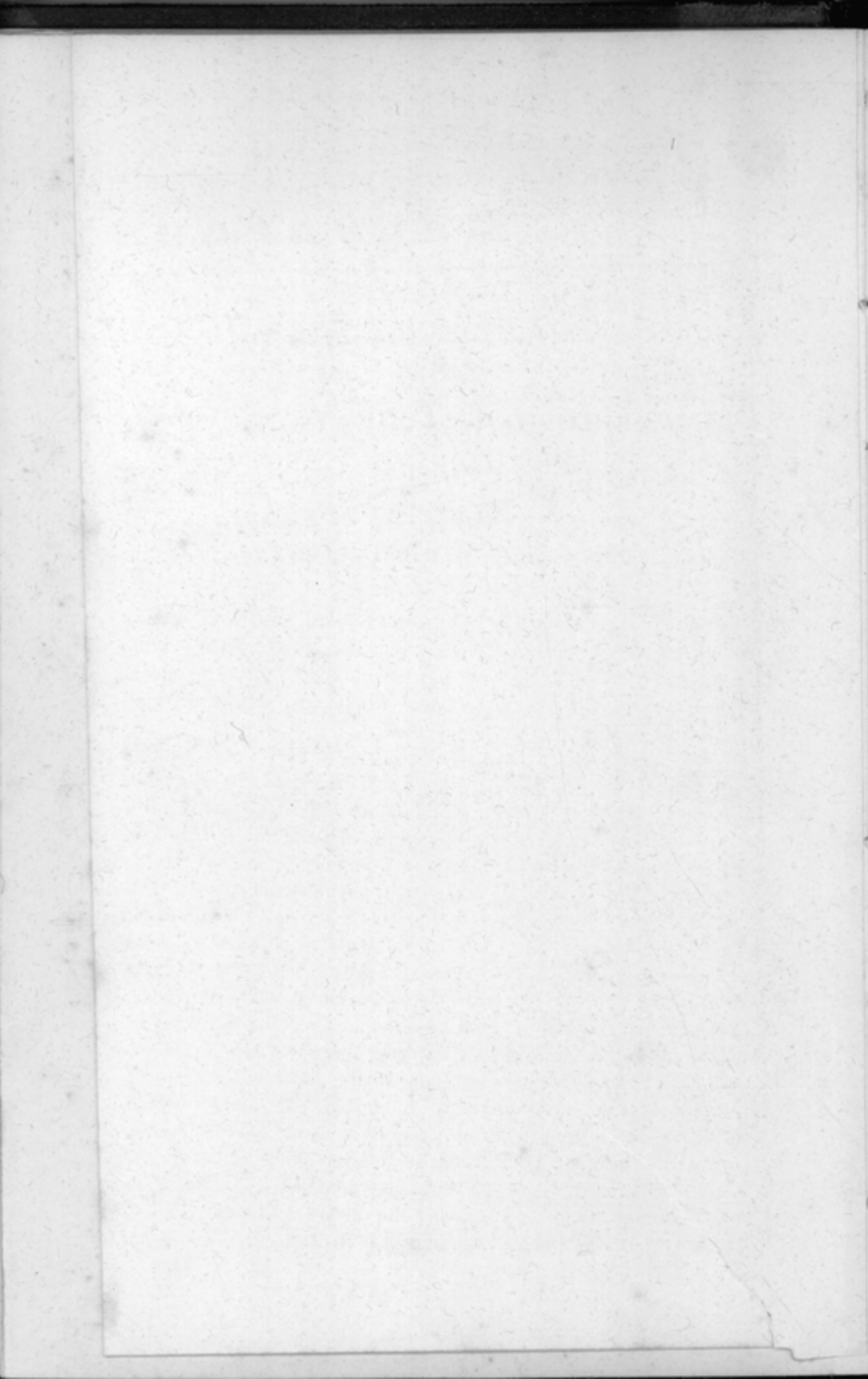


Statisztikai táblázat

Magyarország siketnémáiról*)

Folyó szám	A törvényhatóság megnevezése	A siket-némák száma	Összesen	Folyó szám	A törvényhatóság megnevezése	A siket-némák száma	Összesen
I. Magyarország.				45	Szatmármegye	251	—
1	Abaujmegye	200	—		Szatmár-Németi sz. k. v.	16	267
	Kassa sz. k. város	31	231	46	Szebenmegye	—	273
2	Alsó-Fehérmegye	—	314	47	Szebesmegye	—	266
3	Aradmegye	343	—	48	Szilágymegye	—	159
	Arad sz. k. v.	31	374	49	Szolnok-Dobokamegye	—	265
4	Árvamegye	—	192	50	Temesmegye	366	—
5	Bács-Bodrogmegye	450	—		Temesvár sz. k. v.	34	—
	Ba'a törv. felr. v.	20	—		Versecz sz. k. v.	11	411
	Szabadka sz. k. v.	46	—	51	Tolnamegye	—	238
	Zombor sz. k. v.	25	553	52	Torda-Aranyosmegye	—	194
6	Baranyamegye	244	—	53	Tornamegye	—	27
	Pécs sz. k. v.	19	263	54	Torontálmegye	445	—
7	Barsmegye	—	205		Pancsova sz. k. v.	17	462
8	Békésmegye	—	179	55	Trencsénmegye	—	334
9	Beregmegye	—	230	56	Turóczmegye	—	71
10	Besztercze-Naszodmegye	—	209	57	Udvarhelymegye	—	155
11	Biharmegye	496	—	58	Ugocsamegye	—	48
	Nagy-Várad sz. k. v.	23	519	59	Ungmegye	—	286
12	Borsodmegye	—	210	60	Vasmegye	—	371
13	Brassómegye	—	64	61	Veszprémmegye	—	237
14	Csanádmegye	—	67	62	Zalamegye	—	530
15	Csikmegye	—	168	63	Zemplénmegye	—	463
16	Csongrádmegye	92	—	64	Zólyommegye	—	206
	Hód-Mező-Vásárhely törvh. f. v.	60	—	II. Fiume város és területe.			
	Szeged sz. k. v.	57	209	1	Fiume város és területe	—	11
17	Esztergommegye	—	135	III. Horvát-Szlavonország.			
18	Fejérmegye	200	—	a) Polgári.			
	Székes-Fehérvár sz. k. v.	21	221	1	Fiumemegye	—	172
19	Fogarasmegye	—	186	2	Zágrábmegye	—	261
20	Gömörmegye	—	182	3	Varasdmegye	—	359
21	Győrmegye	163	—	4	Kőrösmegye	—	292
	Győr sz. k. v.	11	174	5	Belovármegye	—	174
22	Hajdumegye	167	—	6	Pozsegamegye	—	72
	Debreczen sz. k. v.	57	224	7	Verőczemegye	—	235
23	Háromszékmegye	—	182	8	Szerémmegye	—	133
24	Hevesmegye	—	154	Összesen			
25	Hontmegye	113	—			—	1698
	Selmecz sz. k. v.	22	135	b) Volt határörvidék.			
26	Hunyadmegye	—	867	1	Lika Otocsáni kerület	—	122
27	Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye	—	235	2	Ogulin Szluini kerület	—	122
28	Kis-Küküllőmegye	—	107	3	Báni kerület	—	147
29	Kolozsmegye	229	—	4	Gradiskai kerület	—	73
	Kolozsvár sz. k. v.	17	246	5	Brodi kerület	—	74
30	Komárommegye	170	—	6	Pétervárad kerület	—	99
	Komárom sz. k. v.	10	180	Összesen			
31	Krassó-Szörénym.	—	533			—	639
32	Liptómegye	—	122	Ismétlés.			
33	Mármarosmegye	—	286	Folyó	A terület megnevezése	A	
34	Maros-Tordamegye	187	—	szám		siketnémák	száma
	Maros Vásárhely sz. k. v.	5	192	I.	Magyarország		17528
35	Mosonmegye	—	157	II.	Fiume város és területe		11
36	Nagy-Küküllőmegye	—	155	III.	Horvát-Szlavonország		
37	Nógrádmegye	—	185		a) Polgári		1698
38	Nyitra megye	—	386		b) Volt határörvidék		639
39	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunmegye	693	—	A szent István korona országai együtt:			
	Budapest sz. k. és főváros	317	—				19874
	Kecskemét sz. k. v.	35	1045				
40	Pozsonymegye	655	—				
	Pozsony sz. k. v.	37	692				
41	Sárosmegye	—	244				
42	Somogymegye	—	314				
43	Sopronmegye	304	—				
	Sopron sz. k. v.	22	326				
44	Szabolcsmegye	—	294				

*) Összeállított az 1880-iki népszámlálási adatok alapján.



MÁSODIK RÉSZ.

A „Siketnémak Temesvár-városi iskolája.”

1. Létesülése és rövid története.

Édes hazánk számtalan nagy városai közt, melyek úgy politikai és társadalmi, valamint a kultur haladása terén is nagy nemzeti missiókra voltak hivatva úgy a múltban, mint lesznek a jövőben is, az első helyen említendő „Délmagyarország metropolisa :“ Temesvár sz. kir. városa is.

Ha már maga földrajzi fekvése is e várost egyikévé a legnevezetesebbeknek avatta, akkor a környékén levő polyglott nemzetiségi elemek e kiválóságot még csak hatványozzák. E város lakói a hazánkra nézve rendkívül fontos feladatot, mint hivatásukat, e ponton a magyar állameszme elővédjének lenni, helyesen és a leglelkesebben fogván fel, szakadatlan folytonosságban arra törekednek, hogy a kulturális ügyet a lehető legnagyobb mértékben előmozdítsák és azért nem is fog azon senki csodálkozni — habár a közelismerésre ezáltal ugyancsak rászolgált, — hogy ezen czirka 34000 lakost számláló városban mindennemű nevelő- és tanintézetet találunk, kezdve a gyermekerten és végezve a papnevelő intézeten és a tanítónőképezdén, és egész önrézzel merjük állítani, hogy hazánkban alig van még más város, talán nincs is, mely kulturális ügyekre aránylag nagyobb anyagi áldozatokat hozna, mint Temesvár. Így a legújabb időkben e város fenkölt gondolkozásu lakosságának áldozatkészsége megteremtette a siketnémak iskoláját is. Ezen, e város lakosságának nemeslelkűségét fényesen hirdető intézet 1885. évi október hó 1-én nyitattott meg 12 növendékkal és így Délmagyarország első ilyenmű iskolája immár

pályafutásának 5. évében részesíti a szerencsétlen siketnémákat az iskola megfizethetlen áldásaiban.

Az iskola rövid története ez :

E mű írója, ki jelenleg a Temesvár-Józsefvárosban elemi iskolai igazgató, tanképességét 1860-ban a fővárosi tanítóképző intézetben (paedagogium) nyerte, hol már az időtájt is foglalkozván a siketnémák rendszeres nevelésének módszertanával, ugyan e helyütt a siketnémák oktatására is oklevelet érdemelt ki, a melynek alapján, mint rendes tanító, a bécsi cs. kir. siketnémák intézetében alkalmaztatott és a honnan több évi működés után — súlyos betegség következtében — tért vissza Temesvárra, a hol e város egyik iskolájához rendes tanítónak, majd később igazgatónak neveztetett ki. Ezen működése alatt folytonosan foglalkozott a siketnémák oktatásával gyakorlatilag is, kerülve minden nagyobb-hangu feltűnést és nem publikálva az elért sikereket. — **Steiner Mór**, a természetből jó tehetséggel megáldott helybeli 7 éves fiú volt az első növendék, ki igen szép előmenetelt tett. Ezen tanítvány az ő hangbeszéde által már az 1865. évben feltűnt csak nem régen elhalt nemeslelkű és határtalan jótekonyságairól ismert **Bonnáz Sándor**, csanádi megyés püspökünknek. Ma Budapesten asztalosmester és tökéletesen beszéli a hangnyelvet. Ezt követték : **Schwimmer Jakab**, **Uhrmann J.**, **Lang Katalin**, a 61. gyalogezred városunkban is egyik népszerű ezredesének leánya és még többen. Az 1884 – 85. tanévben egyidejűleg 3 növendék nyert kiképzést : **Pollák Mór**, **Tóth Róza** és **Hojtás Gizella**. Több oldalról történt felszólításnak engedve, e három növendékekkel 1885. évi április hó 2-án **Marx Antal**, kir. tanácsos és temesmegyei tanfelügyelő, **Kakujay Károly**, segédtanfelügyelő és számos vendég jelenlétében nyilvános vizsgálat tartatván, a vizsgálatról a résztvevő közönség a legnagyobb meglepéssel távozott és az imént említett tanfelügyelők városunk és megyénk legközelebbi közigazgatási bizottságának ülésén a tapasztaltakról a legkedvezőbb jelentést tették. Ily úton Temesvár sz. kir. város polgármestere, dr. **Telbisz Károly**, ki minden szépről és jóról nemesen lelkesülő anyai szeretettel gondoskodik, e dologról is tudomást vevén, felszólította engem, hogy mutatnám be a jeleztem növendékekkel fogamatba vett eljárást és ennek pozitív eredményét. Ennek következtében ugyanezen évben augusztus havában újból nyilvános vizsga tartatott, melyen az ügy buzgó felkarolóján, **Marx Antal**, tanfelügyelőn kívül dr. **Telbisz Károly** polgárnagy, **Kakujay Károly**, kir. s. tanfelügyelő **Baader Henrik**, **Matyus An-**

drás, Klein Jakab, Skoza Nándor, Schindler János, Totis Izrael, Kayser Lajos és Klein Nándor, városi képviselők és községi iskolaszéki tagok és azonkívül még számos vendég vett részt.

E vizsgának a gyermekek részéről bemutatott fényes sikere még lehetőleg jobban buzdította a nemesen gondolkodó polgármestert e szerencsétlenek szellemi kiképzésére, és midőn az ő megkeresésére készséggel ígéretet tettem, hogy egy ily iskolát vezetni és abban gyakorlatilag is működni hajlandó vagyok, azonnal elrendelte városunk területén a siketnémák összeírását, a kiknek száma akkoron 11-re rúgott. E szerencsétleneket tanképességükre nézve megvizsgálván, kitűnt, hogy egy közülök elmebeteg, 1 túlkoros, tehát mint ilyenek a tanításra alkalmatlanok, — maradt még 9 tanképes, kik azonnal növendékül vétettek föl; ezekhez jelentkezett még 1 lugosi, 1 grebenácsi és 1 mehalai siketnéma és így lettek összesen 12-en, kikkel aztán 1835. október hó 1 én megnyitattott a »Siketnémák Temesvár-városi iskolája« csekélységem vezetése és igazgatása alatt.

A nemeslelkűség, párosulva a közönség áldozatkészségével, így teremtette meg városunkban a siketnémák iskoláját, ha menhelyet nem is, mégis oly emberi alkotást a »természet mostohái« számára, mely városunk művelt közönségére nézve annál kiemelkedve jellemzőbb, mert e ritka feliratot viseli: »**Hephata.**«

Örök emléket emeltek benne maguknak a jőtevők!

Az iskola tehát létesült és áldásos működését azonnal meg is kezdette. Az intézetbe fölvevett növendékek kiképzési célját szem előtt tartván, egy hét évfolyamra terjedő tantervet dolgoztam ki, a vidéki gyermekeket pedig megfelelő magánházakban helyeztük el. Hogy az így működni kezdő iskola fenntarthatása minden tekintetben biztosítva legyen, már az intézet megnyitakor sikerült Ottrubay Ádám és Elias Jakab, temesvári községi iskolai tanítókat, megnyernem, hogy e módszer elsajátítása céljából az intézetbe lépjenek és én ezuttal — a nyilvánosság előtt is — kedves kötelességet rovlak le, a midőn nevezett kartársaimról az őszinte elismerés legmelegebb hangján emlékezem meg, konstatálván, hogy egyedül az ő lángoló ügyszeretetüknek s buzgóságuknak köszönhető, miként a második évet már egy helyett három tanerővel kezdhettük meg; derék kollégáim ugyanis, mint mondani szokták, már egy év után kész siketnéma-tanítók lettek és teljes lelkesedéssel fogtak a munkához, hogy zsenge intézetünk felvirágozzék. — Az oktatás maga, miután én és kartársaim első sorban a községi nép-

iskolánál vagyunk alkalmazva, olykép lön beosztva, hogy a népiskolai tanórák alatt a siketnémák saját osztályaikban csendes foglalkozással vannak elfoglalva, előkészülvén a népiskolai órák kitöltése után a velők tartandó rendes előadásra, a mely hetenként 25—36 órát vesz igénybe. Ezen oktatás előnye abban áll, hogy így növendékeink folyton tanítói felügyelet alatt állván, elérjük azt, hogy nemcsak az oktatás, de a nevelés eredménye is biztosítva van. A leány-növendékek a csendes foglalkozás egy részét egy okleveles tanítónő vezetése mellett női kézimunkák készítésével töltik ki, a mely téren kitűnő, sőt meglepő sikert és ügyességet mutattak fel.

Ily berendezés mellett és minden nagyobb feltűnést kerülve, csendesen, de akadálytalanul folyt le az első, mondhatnók próbaév, melynek eredményétől függött városunkban ez intézet megizmosodása és a siketnémák oktatásának sorsa. Egy évi fáradozás után — az év ez intézetben 11 hónapból áll — megtartatott a rendes évi zárvizsgálat, melyről az azon teljes számmal résztvevő előjárók és a feltűnően nagy számú közönség meghatva és a működött tanítói kart a leghizelgőbb kitüntetésekkel elhalmozva, távozott, magával vivén azon mélyen átértzett tudatot, hogy a siketnémák oktatásának intézménye nagy és magasztos alkotás, melyre azok megteremtői mindig önérzettel és örömmel tekintethetnek.

A megkezdett munka nemcsak évről-évre fokozódott és kettős erővel folytatott, hanem a megállapított tantervhez képest haladt is. A tanterv fokozatos keresztülvitelével úgy az osztályok, mint a növendékek száma is szaporodott elannyira, hogy a jelen 1889—90. tanévben már 36 növendék nyer 5 tanteremben oktatást, és van egy, ki túlhaladott koránál fogva, már iparostanonecznak adatott, de az ipartörvény értelmében az inasiskolát lévén köteles járni, hetenként 3-szor most is részt vesz az előadásokon. S megemlítendőnek vélem itt azt is, hogy három V-öd éves igen jó előmenetelű növendékünk, — kiknek szülői hivatásuknál fogva városunkból bár elköltözni kényszerítették, — a fönt jeleztem 36 növendék számában nem foglaltatik benn. Ezen iskolában mai napig, tehát összesen 43 siketnéma-gyermek nyert kiképzést!

A növendékek szaporodása a tanerők gyarapítását is involválván, egyik főtörekvésem odairányult, hogy községi tanítóink közül az úgynek minél több lelkes hivat hódítsak el; a mi időnkint a szükséghez mérten sikerült is, így, hogy többet ne említsek,

Klis Lajos kartársunk már az 1887—88. tanévben belépett az intézetbe és ma már osztályát egészen önállóan és a legszebb eredménnyel vezeti. — A jelen tanévben még egy segédtanítónőt is nyert tanintézetünk *Hey Amália*, ill. *Klein Hermina* személyében, mely körülmény folytán azon örvendetes állapotba jutottunk, hogy a munkaerőt és időt sokkal célszerűbben oszthatjuk be. Most ugyanis egy külön tantermet pusztán csak siketnéma iskolának rendezvén be, e teremben a segéd-, egyszersmind kézimunka-tanítónő vezetése mellett az összes növendékek, különbség nélkül, szorgalmasan előkészítettnek az a legközelebbi előadásra nemcsak, hanem korukhoz, nemük és ügyességükhöz mért kézi- és házi-ipari dolgok megkészítésében is kellő oktatást nyernek úgy, hogy ezen eljárással az oktatásnak alaki, mint tárgyi célja a lehetőleg legjobban biztosítva van. És ezen eljárásnak még azon eléggé nem hangoztatható haszna is meg van, hogy növendékeink szakadatlanul megfelelő foglalkozás és felügyelet alatt állanak. A munkák a leányoknál különféle kézimunkákra, a fiúknál pedig a »Fröbel«-féle kézügyességre és lombfűrészeti készítményekre terjednek ki.

Az intézetben működő tanerők száma jelenleg áll: az igazgató-, 3 tanítóból és kézimunka-tanítónőből; tanhelyiségül pedig szolgál mint iskola 1 külön terem és még 4 népiskolai tanterem.

A növendékek száma folytonosan szaporodván, beállt annak kényszerítő szüksége is, hogy a kezdetben uzusba vett ellátási módon változtatni kellett. Ezen körülményt annyival is inkább kiváló figyelmünk tárgyává kellett tenni, mert a vidékről beözönlő gyermekeket kellőképen és jutányosan elhelyezni már nem lehetett. Az égetővé vált kérdést olykép sikerült megoldani, hogy vidéki növendékeink számára egy alkalmas »tápitézetet« rendeztünk be, ahol a gyermekek az iskolán kívül is bizonyos és egyöntetű nevelés, ápolás és foglalkozásban részesülnek, mivel a tápadó minden eljárásban köteles az iskolai haladást és nevelést támogatni. Ezen internatus igen egészséges épületben van elhelyezve és külön háló-, lak-, munka- és betegszobából áll. A növendékek éjjel-nappal szigorú felügyelet alatt vannak. Egy kis kert, mely hozzá tartozik, séta- és mulatóhelynek szolgál nekik. A tápitézet a siketnéma iskola igazgatóságának felügyelete alatt állván, úgy vezettük, hogy az itt nyert »házi nevelés« az amott nyerendő »iskolai neveléssel« teljesen harmonikus összhangban legyen; azonkívül el van érve azon nagy előny, hogy az ellátási költségek jelentékenyen redukálódnak anélkül, hogy maga az ellátás a legcsekélyebb csor-

bulást is szenvedné. Havonként 14 frtot fizet egy növendék. Ezen tápintézet 1886. évi szeptember hó 6 án nyitattott meg s jelenleg 8 növendéke van.

Habár a siketnéma iskola már 1885-ben megnyitattott, nyilvános, illetve városi jellegűvé, mégis csak a következő, vagyis az 1886. évben deklaráltatott. A város nemes képviselőtestülete ugyanis 1886. évi november hó 3-án dr. *Telbisz Károly* polgárnagy elnöklése alatt rendkívüli közgyűlést tartván, melyen *Bonnaz Sándor*, ő exczellenciája érdemdús megyés püspökünk, következő napon tartandó 25 éves püspöki jubileumának e nagy férfiúhoz méltó módon való megünneplése egyhangulag és nagy lelkesedéssel kimondatott, és ezen ünnepélyt jellemzőleg *Baader Henrik*, bizottsági tag, indítványára egyhangulag elhatározatott (14. 829. sz. határozat), miszerint e város közönsége, tekintettel ő exczellenciájának számtalan fényes jótéteményére, tisztelete és hálája jeléül *a siketnémák iskoláját a jubileumi ünnepség napján városi jelleggel ruházza fel és a kiküldendő üdvözlő bizottság eme határozatot ő exczellenciájának is tudomására hozza*; továbbá, hogy *e jubileum emlékére a város állandó tételnek 500 frtot felvesz a városi költségvetésbe.*

Ezen időponttól kezdve a »Siketnémák iskolája« úgyszólván »városi iskolává« lett, és pedig nemcsak azért, mert a város annak fenntartásához hozzájárul, hanem leginkább azért is, miután ezen emberbaráti intézet a városi községi iskolaszék fennhatósága alá helyezettvén, tehát szervezetileg is a városi tan- és nevelőintézetek sorába lépett.

Nagy jötevőnknek, boldogult megyés püspökünknek, ennél kedvesebb és drágább köszönetet még keresve sem talált volna Temesvár érdemdús közönsége, de ezen határozat Temesvár városa történetében is örökre fényes lapot képezend!

Ámbár a szóban forgó határozat szerint csak négy gyermek volt volna az intézetbe felveendő, az intézet igazgatósága a saját kezdeményezésével és egy kis törekvéssel mégis oda vitte a dolgot, hogy Temesvár összes siketnémái felvétettek az intézetbe, sőt ingyen felvételt nyertek a vidékről e célra ide rándult idegenek is.

Az iskolának is fényes eredménnyel történt beiktatása után aztán nem is lehetett csodálkozni, hogy egyes nemesszívű emberbarátok is melegen karolták fel az ügyet, s ha az iskola vagyonyát direkt nem gyarapították is, legalább megkönnyítették szegényebb sorsú tanulóknak a megélhetést és segélyezték őket taneszközökkel, ruházattal és egyéb szükséges dolgokkal. Így az »Első

temesvári takarékpénztár,“ a „*Temesi takarékpénztár*,“ az „*Első temesvári takaré- és hitelintézet*“ pénzösszegeket adományoztak, a „*lóvaspályai társulat*,“ mely más városrészben lakó növendékeknek ingyeryegyet kiszolgáltató; továbbá *Baader Lujza*, búziási *Eisenstädter Ilona* úrnők, *Csasznek József*, kereskedő és számosan mások is jelentékeny adományokkal járultak, különösen karácsony- és más nevezetes alkalmakkor a szerencsétlenek felsegélyezéséhez.

De mint mindenütt, hol jótékonyaságról volt szó, úgy itt is a siketnéma- valóságos őrangyalának mutatkozott a felejthetlen emlékü főpásztor, ki a »Siketnéma- Temesvár-városi iskolájának« végrendeletében 20000 frtot hagyományozott. Örök hála-ával is fognak a szerencsétlenek mindig viseltetni és kegyelettel fogják őrizni a nagy szellem emlékét.

Az 1889./90. tanévben a magas m. kir. vallás- és közoktatási miniszterium részéről iskolán- 400 frt segélylyel kitüntettetett, miért is Ő Excellenciájának a szerencsétlenek nevében legalázatosabb hála-ának adok kifejezést.

Hogy tényleg mily szükségesek ezek a kegyes adományok, legjobban kiderül abból, ha felemlitem, hogy mióta intézetünk létesült, azon 36 növendéken kívül, kik most az intézetbe beírvák, legalább is még 50—60 jelentkezett olyan, kiket legnagyobb sajnálatunkra el kellett utasítanunk, mert a siketnémaság szerencsétlenségén kívül még az a szerencsétlenségük is meg volt, hogy teljesen vagyontalanok lévén, még ellátásukról sem voltak képesek gondoskodni. S így megtört szívvel és siker nélkül kellett távoznok azon intézetből, melyhez oly epedő bizalommal és szép reménynyel fordultak, s a mely hivatva van a természet mostoháinak megadni azt, a mi az embert emberré teszi: a nyelvet! Lehangelő, szomorú dolog ez, mely megrezegteti az érző szív legmélyebb húrjait is, de való. És azért kérve-kérjük azon jólelkű embertársainkat, kiket az ég földi javakkal is bőven megáldott, gondoljanak néha e szerencsétlenekre is, higgyék el, hogy jobb, nemesebb és eszményibb magasztosságú cél- már nem is istápolhatnának, mint a természet mostoháinak nevelése, oktatása!

2. Az iskola szervezete.

1. *Cím*: »Siketnémák Temesvár-városi iskolája.«

2. *Cél*: Mint minden humánus intézetnek, úgy ezen iskolának is célja az, hogy: a felvett mindkét nembeli siketnéma gyermekeket nevelés és oktatás által oly mérvben kiképezze, s a nyelv használatának megszerzésével mostoha állapotukból annyira kiemelje, hogy az emberi társadalomnak munkaképes és hasznavehető tagjaivá váljanak.

3. *Feljárók*: Minden temesvári illetőségű siketnéma gyermek az iskolát teljesen díjmentesen, míg a vidékiek megfelelő tandíj mellett látogathatják.

4. *A tankötelezettség*: A tankötelezettség a 7. év betöltésével kezdődik és a 14. év betöltéséig tart. A tankötelezettség megszűntével és a tanfolyamok elvégzése után inasoknak adatk. (Lásd a 7. pontot!)

5. *Vidékiek ellátása*: Minthogy ezen iskola, legalább egyelőre internatussal ellátva még nincs, csak is oly vidéki gyermekek vétetnek föl, kiknek szülői vagy gyámjai ezek ellátásáról a saját költségükön gondoskodnak; intézkedés tétetett, miként azt már fennebb is említők, egy tápintézet felállításáról, a melyben a vidéki növendékek olcsó és gondos ellátásban részesülnek. Ezen tápintézet az igazgatóság legszigorúbb felügyelete és ellenőrzése alatt állván, teljesen megbízható és nyugodt lélekkel ajánlható.

6. *Beosztás*: Az évfolyamokhoz képest a tanulók 7 osztályba vannak beosztva. E hét osztály a tananyagra nézve 3 főcsoportot képez. Alsó csoport főfoglalkozása: hangfejlesztés, írva-olvasás számtan stb.; a középcsoport (II., III., IV. és V. osztályok) főfoglalkozása: szájról való leolvasás, társalgás, nyelvtan, számtan stb. és a felső csoport (VI. VII. osztály) főfoglalkozása: a nehezebb tantárgyak — reáliák —, gyakorlati fogalmazványok, polgári számtan stb.

7. *A gyakorlati életre való előkészítés*: A 7. évfolyam sikeres befejezte után az igazgatóság gondoskodik, hogy a kilépő növendékek megfelelő mesterségre adassanak tanonczoknak. A leánykák ellenben szüleiknek vagy gyámjaiknak adatk vissza további gondoskodás végett. A fiúk a tanonczoskodás időtartama alatt az ipartörvény értelmében kötelesek lévén az ipartanoncziskolát látogatni, mi célból intézetünk olykép van szervezve, hogy az iparos-tanonczok itt még mintegy befejező és tágabb térben mozgó ismétlő-

iskolát látogatnak. Csakis akkor, midőn már a tanuló segéddé avattatik, lesz az iskolai kötelekből az intézet részéről számára kiszolgáltatott bizonyítvánnyal elbocsájtva. A siketnéma gyermekről tehát, mint az eddigiekből látjuk, az intézet egyaránt s addig gondoskodik, míg az felszabadulván, eltartásáról önállóan is képes gondoskodni.

8. *Tantárgyak :*

1. Hit- és erkölcsstan.

2. Anyanyelv :

a) hangfejlesztés ;

b) írva-olvasás ;

c) beszéd- és értelemgyakorlatok ;

d) olvasás ;

e) nyelv- és írásgyakorlatok ;

f) társalgás.

3. Egyéb nyelvek :

a) olvasás ;

b) nyelv- és írásgyakorlatok ;

c) társalgás.

4. Számtan (mértan.)

5. Földrajz.

6. Történelem, polgári jogok és kötelességek.

7. Egészségstan

8. Természettan.

9. Természettan.

10. Szépirás.

11. Rajz.

12. Testgyakorlás.

13. Női kézimunkák.

14. Kézügyességi oktatás.

9. *Igazgatás :* Mint városi jellegű iskola első sorban a községi iskolaszék s az ezáltal kinevezett igazgatóság s másod sorban a temesmegyei tanfelügyelőség főfelügyelete alá tartozik.

10. *Tanítói testület :* A tanítói testület áll: az igazgat 3 tanítóból és egy segédtanítónöböl.

11. *Szorgalmi idő :* A szorgalmi idő szeptember 1-től kezdve július végéig, vagyis 11 hónapig tart.

12. *Évzárás :* Minden tanév nyilvános évi záróvizsgálattal fejeztetik be, mely alkalommal egyidejűleg a bizonyítványok kiosztatván, a növendékek a szünidőre elbocsájtatnak.

3. Az iskola eddigi működésének eredménye.

Daczára annak, hogy ezen iskola működését még csak rövid néhány év előtt kezdette meg, mégis teljes lelki megnyugvással mondhatnók, bizonyos benső örömmel s büszkeséggel tekinthet vissza az eddig elért eredményre.

Mai napig, azon 4 tanulót is beleszámítva, kik az iskolának nyilvános jellegüvé történt nyilvánítása előtt lépett ki, összesen **47** növendék nyert kiképzést. Ezek közül van 8 gyermek, ki a nyelvet szóval és írásban tökéletesen bírja, nemkülönben egyéb tudományos ismeretekből is annyit elsajátított, mint akármely másik népiskolai növendék; 2 növendékünket azon szerencse érte, hogy más hasonló humánus intézetben ösztöndíjat nyervén, ott folytatják megkezdett tanulmányaikat; jelenleg pedig még 36 van az intézetben elhelyezve és ezek is oly dicséretes eredménnyel haladnak, hogy a tanfolyamok befejezte után szintén önállók fognak lehetni; 1 azonban rendkívüli szegénysége miatt, daczára annak, hogy már is igen szépen haladt, kénytelen volt e második folyam befejezte után az intézetet elhagyni; és végre van egy növendékünk, ki már mesterségre adatott, de a ki előadásainkat a hét bizonyos napjain még mindig szorgalmasan látogatja.

Igy tehát a sok szerencsétlen közül zsenge intézményünknek már eddigelé is kilátásban van 47 hasznos és munkás tagot a társadalomnak megmenteni, visszaadni. Igaz, e szám nem valami nagy, de tekintve helyi körülményeinket és leszámítva a kezdet nehézségeit, már az is igen jelentékenynek mondható eredmény.

4. Az iskola jövője, annak biztosítása és tökéletesítése.

Nagy fáradságunk s különféle utunkba gördült akadályok legyőzése után sikerült ugyan az iskolát létesíteni, ámde ez még csak a kezdet kezdete, melynél megállapodnunk — az ismert

eredmények után — nemcsak nem szabad, de mondhatjuk, hogy majdnem bűn volna, mert sem az iskola alakja, sem annak benső felszerelése a kívánt mértéket meg nem üti, sem pedig a tanczél elérésére pozitív garanciát nem nyújt olyat, mely a délmagyarországi siketnémákhoz és a tekintélyes terület művelt lakosságához méltó volna.

Ha ezt a czélt elérni akarjuk s úgy vélem, hogy minden nemesen érző törekvés akarja is, szükséges:

1. ezen iskolát teljesen önállóvá és pusztán csak siketnémaiskolává átalakítani;

2. az iskolát internatussal egybekapcsolni, s végre

3. a szükséges kiadásokat biztosított alapra fektetni.

Belátjuk, hogy mind a három kellék biztosítása nehéz, de tudjuk azt is, hogy nem lehetetlen. Csakis akkor mondhatnók el, hogy a Délvidék szerencsétlen mostoha gyermekein segítve van, ha ama czélokat elértük, ha ezen kívánalmaknak eleget tettünk.

Hogy mind a három kívánalmunk az utolsónak megvalósulásában kulminál, az tisztán áll mindenki előtt. Ha a szükséges tőke biztosítva van, a többi önként következik, míg intézetünk fejlesztésére e nélkül nem is gondolhatunk. Az anyagiakról gondoskodni, azt biztosítani oly módon, hogy erre a jövőben gondolni többé ne kelljen, azon sarkpont, melyen már eddig minden neme-sebb törekvés hajótörést szenvedett.

A komoly akarat, párosulva megfelelő áldozatkészséggel, ezt az akadályt is le kell hogy győzze, s le fogja győzni annál is inkább, miután az esetleges akadályok inkább csak képzeletiek mint valóban létezők.

A kérdés megoldására két mód áll rendelkezésünkre. Az egyik, a mit már e mű általános részében is fejtegettem, az, hogy a siketnémák oktatása, mint az általános népoktatás, törvény által rendeztessék, tétessék kötelezővé, — ez esetben e második dolog megoldásában is amavval egyformán a politikai községek tartoznának gondoskodni s az iskola léte biztosítva lenne, vagy — a mig ez keresztülvihető leend — minden egyes vidék saját hatáskörében állítson fel oly és annyi intézetet, hogy abba valamennyi tanköteles gyermekét elhelyezhesse.

Az első mód az egész országé, tehát közös ügy lévén, csak törvényhozás által valósítható meg; a másik ellenben egy-egy specziális érdekkör, egy-egy vidék ügye lévén, kizárólag a helyi tényezők által karolandó fel; e tényezők az egyes törvényhatóságok

— a mi körülményeinket tekintve — a Délvidék három tekintélyes és lehetőleg jómódu megyéje: Temes, Torontál és Krassó-Szörény és ezek sz. kir. városai: Temesvár, Versecz, Pancsova (meg N.-Beckerek, Lugos, Karánsebes és a többi rend. tan. városokkal).

Az 1880-diki népszámlálás adatai szerint e három megye hat törvényhatósága területén 1406 siketnéma van, a mely számból esik:

Temesmegyére	366
Temesvár sz. kir. városára	34
Versecz sz. kir. városára	11
Torontálmegyére	445
Pancsova sz. kir. városára	17 és
Krassó-Szörénymegyére	533
Összesen	1406

Ha ezen fősszeg 10%-át tanköteleseknek vesszük, a Délvidéken 140—150 siketnéma gyermek van, a kik, hogy a társadalomra mily értékkel birnak, fönnebb tüzetesen kimutattuk. S hogy ezeket parlagias és dermedt állapotukból kiemeljük, a műveltségnek és a tudásnak bizonyos jötevő fokára elkalauzoljuk, ahhoz csak egy művelődési hely kívántatik, egy oly *internatussal* egybe kapcsolt siketnéma-intézet s nem iskola, melyben ezek mind elférjenek. És ezen egy intézet fentartására, jobban mondva 150 ember ujjáteremtésére, boldogithatására *hat törvényhatóság működhetik közre, hat oly törvényhatóság, mely úgy területére, mint anyagi helyzetére nézve hazánk első municipiumai közé tartozik és a mely municipiumok a művelődésnek mindig zászlóvivői voltak.*

Ha tehát egy ilyen intézet ellátása — az emelendő épületnek egyszer s mindenkorra való kiadásától eltekintve — a szükséges tanerőkkel (1 igazgató, 8—9 tanár és 1 kézimunka-tanítónő) és szolgai személyzettel (6—7 személy), a paedagogia legmodernebb vívmányai szerint felszerelve, ellátva tápintézzel, a növendékeket ruházattal, nem jön többé 40—45.000 forintnál, (növendékenként 300 frt), akkor a kombinációba vett terület (körülbelül 800 községet számítva) egy-egy községre cirka 50—60 frt, vagyis oly törpe k's összeg esik, hogy ezzel ugyan még a legkisebb község sem mondhatja magát megterheltnak. — De még ezen csekély összeg is redukálódik, ha tekintetbe vesszük, hogy az intézetnek több fizető növendéke is lesz, kik ellátásukért maguk gondoskodnak; és redukálódik ez összeg remélhetőleg még az által is, hogy részére nemeslelkű honpolgárok alapítványokat tesznek.

Kimélve az egyeseket, elősegítünk ily módon egy magasztos ügyet a nélkül, hogy a tehert különösen éreznők, és vidékünk, a Délvidék ismét szaporodik egy oly nemes és humánus intézménnyel, mely helyrajzi fekvésénél, úgy mint kulturális és politikai nagyságánál fogva őt méltán megilleti, s a mely nevét a liberalizmus barátai körében még századok multán is az elsők közé fogja sorozandani.

5. Védencezeink érdekében.

Hogy a jótékonyssággal sok szerencsétlenséget enyhíthetünk, segíthetünk, tapasztaltuk sok mindenben. Tapasztaltuk ezt nevezetesen akkor, midőn az első siketnémák szerencsétlen állapotából nevelés és oktatás által megmentettük; ezt tapasztaltuk a legmagasabb és legalacsonyabb emberi rétegekben, midőn királyok és pórok egyaránt versenyeztek a természet mostoháinak megmentése, emberré való tétele körül és ezt tapasztaltuk itt Temesvárott is, midőn a nemeslelkűség buzgó és önzetlen apostolai, fáradozalmakat nem ismerve, szorgoskodtak, hogy ha bár kisebb terjedelemben is, de legalább a hozzánk legközelebb eső siketnémákat megmentvén, emberekké tegyüek.

A helyes belátás, a nemeslelkűség és áldozatkészség az, melyre a szerencsétlenek feltétlenül utalvák és a jótékonyagnak ezen trifóliuma azon eszköz, melylyel a szerencsétleneknek nemcsak egy csekély részét, hanem valamennyit meg lehet menteni.

A mit Temesvár sz. kir. városa nemesen gondolkozó képviselő-testülete oly fényes példával kezdett meg, folytassa, terjeszsze és tökélyesítse e vidék jótékonyága, vagyonos értelmisége úgy, hogy ezen még fejlődésének úgyszólván embrió korát élő intézet minél előbb oly virágzó, nagy intézetté váljék, melyben a Délvidék összes szerencsétlenei otthont, üdvös kiképzést nyerjenek, és a melyről büszkén, emelt fővel elmondhassuk: „Ime! ez a Délvidék fenkölt érzelmű emberbarátainak nagy alkotása!”

Adja az ég, hogy úgy legyen; engedje, hogy a jótékonyok száma napról-napra öröndetesen gyarapodjék; hogy a lelkes s törhetetlen vasbuzgalom soha ne lankadjon a szegény siketnémák ügye iránt;

a'; a Mindenható, hogy a kis mag minél előbb terebélyes fává
 nőjék s oly nagygyá nőjje ki magát, a melynek enyhet adó árnyá-
 ban a Délvidék összes sikeknémái mostoha sorsában védő és oktató
 támaszt nyerjen; leljen üdvös utmutatást, vezérirányt jövőendő életére,
 hogy kebelébe térhessen azon nagy családnak, melynek ő is egy min-
 den jogokra igényt tartható és hasznossá tehető egyede!

És ekkor állani fog az emlék, hirdetendő ország-világnak, hogy
 nálunk még vannak jó lelkek, kik a „természet mostohái“-t istápol-
 ják, ezekért s megmentésükért hön érző szívvel s lelkesedéssel szor-
 goskodnak; de élni s állni fog a megmentettek lelkében is egy örök
 emlék: **a hála** magasztos oszlopa, a melyre — láthatlanul bár —
 de lángoló betűkkel lesz vésve: „**Áldja meg tetteiteket a jó-
 ságos Ég!**“

És e tudat szebb, jólesőbb lesz a nemes emberbarátoknak min-
 den hiú s mulandó földi dicséretnél!



HARMADIK RÉSZ.

Tanerők, tananyag, órák száma és tanszerek.

A) Értesítők

a „Siketnémák temesvár-városi iskolájá”-ról.

1884./5. tanév.

a) Tantestület.

1. Schäffer Károly, népiskolai igazgató és okleveles siket-néma-tanító.

b) Osztály, a növendékek száma, tantárgyak.

Az iskola csak egy, és pedig az első osztályból állott, melyben 3 növendék volt. A tantárgyak a következők voltak: hangfejlesztés, írva-olvasás, hittan, beszéd- és értelemgyakorlatok, társalgás, számtan, rajz, szépírás és testgyakorlat.

Az iskola magánjellegű volt.

1885./6. tanév.

a) Tantestület.

1. Schäffer Károly, igazgató.

2. Ottrubay Ádám, okl. néptanító és gyakornok a siketnémák oktatásában. /

3. Elias Jakab, okl. néptanító és gyakornok a siketnémák oktatásában.

b) Osztályok, a növendékek száma, tantárgyak.

Ez évben életbe lépett a második osztály is, a növendékek száma 12-re emelkedett. Az előző évben eltanított tantárgyakon kívül a »nyelvismeretek« és női kézimunkák is fel lettek véve.

Ezen tanévtől kezdve az intézet városi iskola.

1886./7. tanév.

a) Tantestület.

1. Schäffer Károly, igazgató.
2. Ottrubay Ádám, segédtanító.
3. Elias Jakab, segédtanító.
4. A tisztelendő iskolanővérek tanították a női kézimunkát.

b) Osztályok, a növendékek száma, tantárgyak.

E tanévben felállított a harmadik osztály, a növendékek száma 20 volt. A fentemlített tantárgyak fokozatos kiterjedésben adattak elő.

E tanév záró-vizsgálatára, mely július 29-én tartatott meg, az iskola igazgatója indítványára a városi képviselőtestület a magas vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz kérvényt intézett az iránt, miszerint miniszteri biztos küldessék le e vizsgálatra, ki ezen iskola állásáról és haladásáról a helyszínen meggyőződést szerezzen. A magas kormány, méltatva a város ebbeli kérését, leküldte biztosnak tek. Fekete Károly urat, a »Siketnémák váci kir. országos intézete« igazgatóját, ki mint vizsgálati elnök teljes megelégedésének nyilvánosan kifejezést is adott azon megjegyzéssel, hogy a magas kormánynak is ily értelmű jelentést fog előterjeszteni.

E tanévben »táptézet« rendeztetett be, a melyben a vidéki növendékek jutányos áron teljesen ellátnak és szabad idejükben folytonos felügyelet alatt is vannak.

1887./8. tanév.

a) Tantestület.

1. Schäffer Károly, igazgató.
2. Ottrubay Ádám, segédtanító.
3. Elias Jakab, segédtanító.
4. Klis Lajos, okl. néptanító, gyakornok.
5. A tisztelendő iskolanővérek tanították a női kézimunkát.

b) Osztályok, a növendékek száma, tantárgyak.

Az osztályok fokozatosan szaporodván, felállított a negyedik osztály; a növendékek száma tizzel szaporodott, úgy, hogy e tanévben 30-an vettek részt az oktatásban. Mint új tantárgy a földrajz vétetett fel.

1888./9. tanév.

a) Tantestület.

Mint az előző, úgy ezen tanévben is a már említett tantestület vezette a szerencsétlen siketnémák nevelését és oktatását, változás annyiban történt, hogy miután az V. évfolyam is az osztályok sorába lépett, a IV. és V. osztály az igazgató vezetése alatt összehozott. Új tantárgyaknak a természetrajz, a természettan és hazai történelmi képek vétettek fel, ezek azonban nem külön tankönyvek nyomán, hanem a beszéd- és értelemgyakorlatok útján és az olvasmányok alapján tanítottak.

A növendékek száma e tanévben 35-re emelkedett.

Kötelességemnek tartom itt még felemlíteni, hogy mint minden tanév elején, úgy most is sok vidéki szerencsétlent, kik felvételért folyamodtak, de kiknek szülei oly rossz anyagi viszonyok között élnek, hogy még az ellátásról sem képesek gondoskodni, fájó szívvél vissza kellett utasítani. Ezeknek száma egyes években 20—30 is volt.

Ép úgy nem hagyhatom észrevétlenül még azon körülményt, hogy több vidéki család, gyermekeiket az iskola jótéteményeiben

részesítendők, megváltoztatták lakóhelyeiket és ide költöztek. Ez leginkább illusztrálja az ily intézet felállításának szükségességét.

1889./90. tanév.

Minthogy ez az iskola első »Értesítő«-je, mely kiadatik, czél-szerűnek találtam teljesség szempontjából, valamint azon oknál fogva is, hogy az iskola működéséről, keletkezéséről fogva egészen mai napig annak híu képét nyujthassam, az előző évekre is röviden visszapillantani.

Az iskola mostani állását körülményesebben tünteti fel következő

B) ÉRTESÍTŐ

a „Siketnémák temesvár-városi iskolájá"-ról.

az 1889/90. tanévben.

I. Hatóság.

A siketnémák iskolája a temestankerületi m. kir. tanfelügyelőség és a városi közs. iskolaszék hatósága alá tartozik, mely utóbbi 50 tagból áll s melynek elnöke dr. **Telbisz Károly**, Temesvár szab. kir. város polgárnagya.

2. Tantestület.

1. **Schäffer Károly**, iskolai igazgató, okl. nép- és siketnémaiskolai tanító. Tanította a IV. és V. évfolyamot valamennyi osztályban a szépírást, rajzot és testgyakorlatot.

2. **Klis Lajos**, okleveles néptanító és siketnéma-iskolai segéd-tanító. Tanította az I. évfolyamot.

3. **Ottrubay Ádám**, okl. néptanító és siketnéma-iskolai segéd-tanító. Tanította a II. évfolyamot.

4. **Elias Jakab**, okl. néptanító és siketnéma-iskolai segéd-tanító. Tanította a III. évfolyamot.

Nem oklevelek:

5. **Klein Hermina**, tanította a női kézimunkát, vezette a kézügyességi oktatást az összes osztályokban — és kezelte az ismétlést.

6. **Wick Károly**, tanította a lombfűrészélést.

3. Tantárgyak.

1. Hit- és erkölcsstan.
2. Anyanyelv.
3. Más nyelv.
4. Számtan.
5. Mértan.
6. Földrajz.
7. Történelem.
8. Terményrajz.
9. Természettan.
10. Polgári jogok és kötelességek.
11. Egészségtan.
12. Szépirás.
13. Rajzolás.
14. Testgyakorlat.
15. Női kézimunka.
16. Kézügyességi oktatás.

**4. Tananyag, tanórak száma és tan-
szerek.**

I. évfolyam.

1. **Hit- és erkölcsstan** (heti $\frac{2}{2}$ óra): Imák, Istenről.

2. **Anyanyelv:**

a) *Szóhangfejlesztés, ajakleolvasás* (heti 5 óra): Az írott kis és nagy betűk írása és olvasása, a nyomtatott kis és nagy betűk olvasása és rövid költemények emlézése.

Tanszer: Magyar nyelvgyakorló- és olvasókönyv, I. évfolyam Kakujay Károlytól.

b) Beszéd- és értelemgyakorlatokból (heti 3 óra): A taneszközök, iskolabútorok, tanszemélyzet, testrészek, ruházat, ételek és italok megnevezése, ezekre vonatkozó tulajdonságok és cselekvések s ezeknek alkalmazása tömondat alakjában.

Tanszer: Szemléleti képek.

c) Társalgás (heti $2\frac{1}{2}$ óra): Köszöntő szólásmódok, az iskolában és a családban előforduló az illemre vonatkozó kifejezések (kérések, megköszönés stb.)

3. Német nyelv (a németajkuak számára mint anyanyelv, heti 4 óra).

Tanszer: Günczi-féle A-B-C-könyv.

4. Számtan (heti 4 óra):

a) az 1—30-ig terjedő számkörben a négy alapművelet,

b) az e számkörben előforduló pénznemek, hossz-, súly- és ürmértékek megismertetése.

5. Szépirás (heti 2/2 óra).

6. Rajzolás (heti 2/2 óra): Egyenes vonalú ábrák pontthálózatos füzetekben.

7. Testgyakorlat (heti 2/2 óra): Szabad- és rendgyakorlatok.

8. Női kézimunka (heti 3 óra): Kötés.

9. Kézügyességi gyakorlatok (heti 3 óra): Fröbel-féle kisebb munkák.

A heti órák száma: **28.**

II. évfolyam.

1. Hit- és erkölcstan (2/2 óra): Imák, Istenről, erkölcsi szabályok.

2. Anyanyelv:

a) olvasás (heti 4 óra): Gepileges és értelmezéssel, rövid költemények emlézése.

Tanszer: Magyar nyelvgyakorló- és olvasókönyv I. évfolyam, Kakujay Károlytól.

b) nyelvtani alakok (heti 3 óra): A tö- és kifejtett mondat körében, alkalmazva a főnév egyes és többes számát, a melléknév

fokozását, az igét a három főidőben; egyes viszonyragok és névutók, a tőszámnév; olvasmányok és költemények lemásolása.

c) *beszéd- és értelemgyakorlatok* (heti 4 óra): Az I. évfolyam tananyagának ismételése után a szobabútorok, a szoba részei, a ház és részei, a melléképületek, az udvar, a kert, kerti növények és gyümölcsfák, házi állatok, az utcza, a helység és környék, síkság, hegy, folyó, halak, mező, gabnaneműek, erdő, erdei állatok, levegő, madarak, rovarok; a nap, a hold, a csillagok; a hét és napjai, hónapok, évszakok.

Tanszer: Szemléleti képek.

d) *társalgás* (heti 2 óra): Alkalomszerű beszélgetések a felkelésnél, az étkezésnél, a látogatásnál, a lefekvésnél, az alvásról, a sétáról, az utcáról, a piacról és vásárlásról, az időjárásról, elbeszélő, kérdő, óhajtó és parancsoló alakban, fő- és kifejtett (bővített) mondatokban.

3. Német nyelv (a németajku növendékek számára heti 4 óra): Olvasmányok és nyelvtani gyakorlatok a Hill-féle olvasókönyv I. évfolyama, I. része; költemények emlézése.

Tanszer: Hill-féle olvasókönyv, I. évfolyam.

4. Számtan (heti 4 óra): 30 – 100-ig a négy alapszáművelet, az e. számkörben előforduló pénznemek, hossz-, súly- és űrmértékek részletesebb megismertetése és számtani példákban való alkalmazása, az egyszer-egy betanulása.

5. Szépirás (heti 2/2 óra).

6. Rajzolás (heti 2/2 óra): Egyenes vonalú ábrák pontthálózatos füzetekben.

7. Testgyakorlat (heti 2 2 óra): Szabad- és rendgyakorlatok.

8. Női kézimunka (heti 3 óra): Kötés, horgolás.

9. Kézügyességi gyakorlatok (heti 3 óra): Az I. évfolyamban kezdett munkák folytatása.

A heti órák száma: **30**.

III. évfolyam.

1. Hit- és erkölcstan (heti 2/2 óra):

a) *a bibliából*: Az új-szövetségi képek szemléltetése és ezek magyarázata:

b) *a hittanból*: Az úr imádsága, az apostoli hitvallás; reggeli és esti imák.

2. Anyanyelv:

a) *olvasás* (heti 3 óra): Olvasás értelmezéssel, költemények emlézése.

Tanszer: KakuJay Károly magyar olvasó- és nyelvgyakorló könyvének II része;

b) *nyelvtani alakok* (heti 3 óra): A második évfolyam tananyagának ismétlése után a kifejtett mondat többi részeinek fejtegetése és alkalmazása; birtokragok, névutók, névragok, a rendhagyó fő- és melléknevek, összetett fő- és melléknevek, személyes, mutató, kérdő és határozatlan névmások, a »van« ige jelentő módja, határozott és határozatlan alakban, a jelen, múlt, régmúlt és jövő időben; hely-, idő-, mód- és okhatározók, a legszükségesebb kötszók;

c) *fogalmazás*: Olvasmányok elbeszélése, kis leírások, rövid levelek.

Tanszer: Mint fent.

d) *beszéd- és értelemgyakorlatok* (heti 4 óra): A Hill-féle képgyűjtemény 20 első képének szemléltetése és tárgyalása a tanított nyelvtani alakok alkalmazása mellett.

Tanszer: Hill-féle képgyűjtemény.

e) *társalgás* (heti 2 óra): A második évfolyam tananyagának ismétlése, a családról, a helységről, az üzletekben előforduló tárgyakról és személyekről, a bevásárlásról, mesterségek, ipari tárgyak és azok megrendelése, a közlekedési eszközökről, a világításról stb.

Tanszer: Szemléleti képek, megtekintés a színhelyen.

3. **Német nyelv** (a németajkuak számára, heti 5 óra): A Hill-féle olvasókönyv I. részének második felében foglalt olvasmányok tárgyalása és az azokban előforduló nyelvtani gyakorlatok, költemények emlézése.

Tanszer: Hill-féle olvasókönyv I. része.

4. **Számtan** (heti 4 óra): Ismétlés, 100—1000-ig terjedő számkörben a négy alapszáművelet, az e számkörbe vágó mértékek tüzetes megismertetése, darab-, idő- és papírmértékek és azoknak gyakorlati példákban való alkalmazása.

5. **Szépírá**s (heti 2 óra).

6. **Rajzolás** (heti 2 óra): Egyenes vonalú ábrák ponthálózatos papírra, színes tintákkal kihúzva.

7. **Testgyakorlat** (heti 2/2 óra): Ismétlés, szorgyakorlatok.

8. **Női kézimunkák** (heti 3 óra): Kötés, horgolás, varrás, jegyzés.

9. Kézügyességi gyakorlatok (heti 3 óra): A II. évfolyamban kezdett munkák folytatása és kisebb lomblűrész munkák.

Heti órák száma: **33.**

IV. évfolyam.

1. Hit- és erkölcstan (heti 2 óra):

a) a bibliából: Ismétlés, az új-szövetségi képek értelmezésének folytatása, nevezetesen Jézus élete és halála; az ó-szövetségből a világ teremtése, a paradicsom, az első emberpár, Káin és Ábel, a vízözön, Jákob, József Egyiptomban.

b) a hittanból: Ismétlés, Isten tulajdonságai, az isteni személyek, a szl. háromság fogalma, az erény és a bűn, az Isten tiz és az anyaszentegyház öt parancsolatja, a hét szentség magyarázata és beemlézése.

Tanszer: Kis bibliai történet és káté.

2. Anyanyelv:

a) olvasás (heti 3 óra): Értelmes és lehetőleg hangsúlyozott olvasás, költemények emlézése.

Tanszer: Kakujay olvasókönyvének III. része.

b) nyelvtani alakok (heti 3 óra): Ismétlés, a többszörös mondat, nevezetesen az összevont és összesorozott mondat és a bevágó beszédrészek, kapcsoló, ellenálló és okadó kötszók, a »lenni« segédige, a birtokos jelző, a ragvonzó névutók, a névutók ragozása, a rend- és sokszorozó számnév, az ige határozott és határozatlan alakjának fél- és régmúltja, az iktelen ige jelentő-, parancsoló- és kötmódja a földőkben, a mutató és a határozatlan névmás változásai;

c) fogalmazás: Az eddig tanult mondatalakokban olvasmányok elbeszélése, leírások, levelek írása, naplóvezetés;

d) beszéd- és értelmgyakorlatok (heti 3 óra): Ismétlés, a Hill-féle képgyűjtemény többi képének szemléltetése és tárgyalása a tanított nyelvtani alakok alkalmazása mellett, egyes tárgyak behatóbb és igen részletes megtekintése és megbeszélése, gyárak, bányák, égi testek, természeti tűnemények stb.

Tanszer: Hill képgyűjteménye és az állam által kiadott szemléleti képek.

e) társalgás (heti 2 óra): Ismétlés, az emberek különféle állásai és foglalkozásai, heti és országos vásárok, a szállodákban,

vendéglőkben, kávéházakban, más mulatóhelyeken, a fürdésnél, utazásnál, szerencsétlenségeknél (tűz, árvíz, stb.) előforduló szó-lásmódok.

Tanszer: Szemléleti képek és a színhely meglátogatása.

3. **Német nyelv** (a németajkuak számára, heti 6 óra): Hill olvasókönyvének II. részéből az első félben előforduló olvasmányok tárgyalása, az ezek kapcsán tanítandó nyelvvalakok, költemények emlézése.

Tanszer: Hill-féle olvasókönyv II. része.

4. **Számítan** (heti 4 óra): Ismétlés, határtalan számkörben a négy alapművelet egy- és többszemjegyű szorzóval és osztóval, gyakorlati példák egy- és kétnévű mértékekkel és pénznemekkel, nagy egyszeregy.

5. **Földrajz** (heti 2/2 óra): Földrajzi fogalmak, iskola, család, helység és község, előjárók, a határ, a nyolcz világtájék, utazás a szomszéd helységekre, síkság, hegy, völgy, mélység, domb (halom), járás, Temesmegye, a szomszédos megyék és nagyobb körben Magyarország mint édes hazánk.

Tanszer: Temesvár városa, Temesmegye és Magyarország térképe és rajzfűzet.

6. **Szépírás** (heti 2 óra).

7. **Rajzolás** (heti 2 óra): Görbe- és vegyesvonalu idomok pontosztan papírra, hálózat készítése; a rajzok kihúzatnak, esetleg ecsettel dolgoztatnak ki.

8. **Testgyakorlat** (heti 2 óra): Általános szabad-, rend- és szerygyakorlatokon kívül állvány-gyakorlatok.

9. **Női kézimunka** (heti 3 óra): Jegyzés, varrás és hurkolás.

10. **Kézügyességi gyakorlatok** (heti 3 óra): fonás és lomb-fűrészelési munkák.

Heti tanórák száma **36**.

V. évfolyam.

1. **Hit- és erkölcsan** (heti 2 óra):

a) *a bibliából:* Ismétlés, az uj-szövetség képek befejezése, az ó-szövetségből: a patriarkák, bírák és királyok, Juda és Izrael országai és Palaestina;

b) *a hittanból:* A teremtő, a megváltó, az anyaszentegyházról, keresztelés, gyónás, áldozás; többféle ima.

Tanszer: Kis bibliai történet és kis káté.

2. Anyanyelv:

a) *olvasás* (heti 4 óra): Értelmes és hangsúlyozott olvasás, költemények értelmezése és emlézése.

Tanszer: Kakuja olvasókönyve IV. részének első fele.

b) *nyelvtani alakok* (heti 3 óra): Ismétlés, az összefüggő mondat, a különféle mellékmondatok a központosítással, az idetartozó kötszők, a visszahozó névmás, az ige, az óhajtó és kötőmódban, a mellékmondatok beolvasztása, az aposzitió, az ige a részesülő módban és mint állapotjegyző.

c) *fogalmazás:* Olvasmányok elbeszélése a tanult mondatalakokban, nagyobb leírások, költeményeknek prózába való átírása, levelek írása és naplővezetés;

d) *beszéd- és értelemgyakorlatok:* (ezt pótolja most már az olvasókönyv, a mennyiben a reáliák ennek alapján taníttatnak);

e) *társalgás* (heti 2 óra): Különféle czimzések és megszólítások, katonai rangok stb., a gyakorlati életben előforduló események elbeszélési, kérdő, parancsoló vagy óhajtó alakban.

3. **Német nyelv** (a németajkuak számára, heti 6 óra): Olvasmányok és nyelvtani gyakorlatok a Hill-féle olvasókönyv II. részének II. felében, költemények értelmezése és emlézése.

Tanszer: Hill olvasókönyvének II. része.

4. **Számtan** (heti 4 óra): Ismétlés, a tizedes törtek fejtegetése és írása, a négy alapművelet polgári számpéldákban való alkalmazása; a közönséges törtek megismertetése és átváltoztatása tizedes törtekké, a köbmérték megismertetése.

Tanszer: Számtani példatár.

5. **Földrajz** (heti 2 óra): Magyarország tüzetesen, általánosabb körökben Ausztria, röviden e két állam mint monarchia, közötti politikai viszony, még általánosabban Európa, a többi 4 földrész és a földgömb rövid bemutatása. Hazai történelmi képek.

Tanszer: Atlasz, földrajzi könyv és rajzfűzet.

6. **Szépírás** (heti 2 óra): A folyóíráson kívül a rondírás.

7. **Rajzolás** (heti 3 óra): Vegyesvonalu idomok és disztimények rajzolása és színezése, esetleg fekete kréta használata.

8. **Testgyakorlat** (heti 2 óra): Mint a IV. évfolyamban.

9. **Női kézimunka** (heti 3 óra): Kisebb szabások, varrás, horgolás, hálózás és foltozás.

10. Kézügyességi gyakorlatok (heti 3 óra): Fonások és lombfűrészelési munkák.

Heti órák száma: **36.**

VI. évfolyam.*)

1. Hit- és erkölcstan (heti 2 óra):

a) *a bibliából*: ismételés, az ó-szövetségi képek befejezése;

b) *a hittanból*: ismételés, a hitágazattan, az úr imádságának magyarázata; imák.

Tanszer: Bibliai történet és káté.

2. Anyanyelv:

a) *olvasás* (heti 2 óra): Értelmes és hangsúlyozott olvasás; költemények értelmezése és emlézése; más könyvek és ujságok olvasása.

Tanszer: KakuJay-féle olvasókönyv. V. évfolyam, I. rész;

b) *nyelvtani alakok* (heti 3 óra): Ismételés, továbbá a bevezető mondat direct és indirect alakjában, a következő, hiányos és körmondat tanítása és alkalmazása;

c) *fogalmazás*: A tanult mondatalakokban elbeszélések, költemények átírása, levelek, kisebb ügyiratok és naplóvezetés;

d) *társalgás*: A gyakorlati életben előforduló beszédek.

3. Német nyelv (a német ajkúak számára, heti 6 óra): Olvasmányok és nyelvtani gyakorlatok a Hill-féle III. olvasókönyv szerint, költemények értelmezése és emlézése.

Tanszer: Hill-féle III. olvasókönyv.

4. Számтан (heti 3 óra): Ismételés a négy alapl művelet és közönséges törtekkel aránylat, hármasszabály és olasz gyakorlat tanítása és alkalmazása.

Tanszer: Példatár.

5. Mértan (2/2 óra): A testek, a lapok, a vonalak, a pont, a szög nemei, a három-, négy- és szabályos sokszögek.

Tanszer: Alak- és mértan Mayer Miksától.

6. Földrajz (heti 2 óra): Ismételés, Európa államai behatóabban, általánosabban a többi négy világrész államai, a földgömb, a nap és a hold általában.

7. Történelem (heti 2 óra): A népvándorlás, Magyarország

*) A VI. évfolyam csak a jövő tanévben fog berendeztetni.

népei Árpád előtt, Árpád, Szt.-István, Endre, Béla, Szt.-László, Könyves Kálmán, IV. Béla, Nagy Lajos, Hunyadi János, horogszegi Szilágyi Erzsébet, Mátyás az igazságos, Dózsa György s a pórlázadás, a mohácsi vésznapi, a török uralom, III. Károly, Mária Terézia, a szabadságharc és Kossuth Lajos, Deák Ferencz, I. Ferencz József uralkodása.

Tanszer: Képek, olvasókönyv és dr. Ribáry Ferencz története.

8. Természettudomány (heti 2 óra): Az állat-, növény- és ásványország legnevezetesebb és közelfekvő képviselői, olvasás alapján, tekintettel az évszakokra.

Tanszer: Tárgyak a természetben és Durst-féle képgyűjtemény.

9. Természetismeret (heti 2 óra): A testek tulajdonságai, a hőforrások, a hő befolyása a testekre, hőmérő, olvadás, az égi tűnemények, légmozgás és szél, a légnyomás, a légsúlymérő, likacsosság, a delez- és irányító, a villanyosság, villanyos világítás és a távirda.

Tanszer: Tárgyak a természetben, »A természettan elemei« Mauritz Rezsőtől.

10. Egészségtan (heti 2/2 óra): A legfontosabb a levegőről, lakás-, ruházat- és tisztaságról, az ételmezésről, munka- és nyugalomról és az érzékszervek ápolásáról.

Tanszer: Egészségtan dr. Széll Lajostól.

11. Rajzolás (heti 3 óra): A legegyszerűbb mértani szerkesztések ismertetése; görög- és renaissance díszítmények rajzolása minták után; ipartárgyak rajzolása, tekintett a növendék jövő foglalkozására.

Tanszer: Rajzeszköz stb.

12. Szépirodalom (heti 2/2 óra): Díszírók gyakorlása.

13. Testgyakorlat (heti 2 óra): Mint az V. évfolyamban, nehezebb gyakorlatok.

14. Női kézimunka (heti 3 óra): Az eddig tanultak gyakorlása és nagyobb szabások.

15. Kézügyességi oktatás (heti 3 óra): Az eddig tanultak folytatása, esetleg házi ipar.

Heti tanórak száma: **38.**

VII. évfolyam.

1. Hit- és erkölcsstan (heti 2 óra):

a) a bibliai történetből: A tanított anyag ismételése, kiegészítése és összefoglalása;

b) a hittanból: Ismétlés, kiegészítés, a tanított anyag összefoglalása; evangelium olvasása.

Tanszer: Bibliai történet, káté és evangelium.

2. Anyanyelv:

a) olvasás (heti 2 óra): Nagyobb olvasmányok kötött és kötetlen alakban, ujság és idegen szavak megmagyarázása, példabeszédek, közmondások és talányok, emlézési gyakorlatok.

b) nyelvtani alakok (heti 3 óra): Ismétlés, kiegészítés és összefoglalása a tanított anyagnak;

c) fogalmazás: Ügyiratok és naplóvezetés;

d) társalgás: A gyakorlati életben előforduló beszélgetések.

3. **Más nyelv** (német, heti 2 óra): Olvasás, írás, olvasmányok értelmezése, utasítás az idegen nyelvek tanulására.

Tanszer: Hill-féle olvasókönyv.

4. **Német nyelv** (a németajkuak számára, heti 5 óra): Olvasmányok és nyelvgyakorlatok a Hill-féle III. olvasókönyv szerint; levelek, ügyiratok és naplóvezetés; magyar olvasás, írás és olvasmányok értelmezése és utasítás az idegen nyelvek tanulására, emlézési gyakorlatok.

Tanszer: Hill-féle III. olvasókönyv; Kakujay nyelvgyakorló- és olvasókönyve.

5. **Számтан** (heti 3 óra): Ismétlés, kamatszámolás, társas- és vegyítési szabály, általános gyakorlat.

Tanszer: Példatár.

6. **Mértan** (heti 2/2 óra): Ismétlés, szabálytalan sokszögek, a kör, a terület, a felület és köbtartalom kiszámítása; a tananyag összefoglalása.

Tanszer: »Alak- és mértan« Mayer Miksától.

7. **Földrajz** (heti 2 óra): A természettani és matematikai földrajz leglényegesebb részei és az összes tananyag összefoglalása.

8. **Történelem** (heti 2 óra): A világtörténelem legfontosabb eseményei, a tananyag összefoglalása.

Tanszer: Elbeszélés és jegyzetek.

9. **Polgári jogok és kötelességek** (heti 2/2 óra): A magyar király, kormány, országgyűlés és képviselőválasztások, a törvényhozás, hatóságok (polgári, egyházi és katonai) a nemzetiségek, a vármegyék és községek, a szab. kir. városok, bíróság stb.; a Magyarország és Ausztria közötti viszony.

Tanszer: »Alkotmánytan« Mayer Miksától.

10. **Természetrajz** (heti 2 óra): Ismétlés, kiegészítés és összefoglalás, különös tekintettel az iparra.

Tanszer: Tárgyak és képek.

11. **Természettan** (heti 2 óra): Ismétlés, hang, fény, emeltyű, esiga; oldat és vegyület, égés és tűzoltás, éleny, szén, szénsav; összefoglalás.

Tanszer: (lásd a VI. évfolyamot.)

12. **Egészségtan** (heti 2/2 óra): Ismétlés és kiegészítés, az életmentés, rögtöni balesetek, a mérgezés körüli eljárás, összefoglalás.

Tanszer: (lásd a VI. évfolyamot.)

13. **Rajzolás** (heti 2 óra): A VI. évfolyam tananyagának folytatása és kiegészítése.

14. **Testgyakorlat** (heti 2 óra): Általános gyakorlatok.

15. **Női kézimunkák** (heti 3 óra): a tanultak begyakorlásán kívül ruhavarrás.

16. **Kézügyességi oktatás** (heti 3 óra): Az eddig tanultak gyakorlása és házi ipar.

Heti tanórák száma **38**.

5. A siketnéma iparostanulók iskolája.

Az iskola minden egyes fi-növendéke, ha valamely mesterségre inasnak megy, inaskodási ideje alatt köteles a siketnéma iparostanulók iskoláját látogatni s pedig az ipartörvény értelmében heti 7 órában. Ez annál is inkább a legnagyobb szigorúsággal követeltetik, miután az illető növendék, ill. iparostanuló, felszabadulásáig az iskola igazgatóságának felügyelete alatt áll és csak tanulói éveinek betöltése után nyer az iskolától elbocsájtási bizonyítványt.

Ezen iskola tananyaga: Az eddig tanult anyag ismétlése és megszilárdítása, az illető iparágra vonatkozó szükséges elméleti ismeretek, általános továbbképzés az egyes tudományszakokban.

6. A növendékek névjegyzéke az 1889./90. tanévben.

I. évfolyam.

Röser Erzsébet	Gyertyámos.
Bach Ferencz	Temesvár.
Bárcyházi Bárcy Benő	Temesvár.
Harrach Károly	Temesvár.
Hronek János	Temesvár.
Lux Jenő	Zenta.
Ragaly Árpád	Temesvár.
Reichert Miklós	Istvánfalva.
Thiry Ágost	Temesvár.

II. évfolyam.

Fendler Katalin	Gyér.
Gera Mari	Makó.
Huber Róza	Ferenczfalva.
Monojlovits Emilia	Temesvár.
Esztermann Jakab	Temesvár.
Kirch István	Orczyfalva.

III. évfolyam.

Fischer Anna	Temesvár
Jakob Anna	Temesvár.
Schneider Katalin	Temesvár.
Weitzen Ilona	Temesvár.
Baltizan Szilárd	Resicza.
Braila Döme	Perlász.
Heidenfelder Mihály	Nákofalva.
Kothal Ferencz	Zádorlak.
Kühn György	Temesvár.
Schirmann János	Nákofalva.
Srbianatz Dragomir	Pancsova.

IV. évfolyam.

Blumenfeld Mór	Lugos.
Craciun György	Kölnik.
Heinermann István	Temesvár.
Kass Béla	Grebenácz.
Maxencsek József	Temesvár.

V. évfolyam.

Baader Szelma	Temesvár.
Neumann Regina	Temesvár.
Dobos János	Temesvár.
Mihai Miklós	Temesvár.

A siketnéma iparostanulók iskolája.

Maxencsek Károly (szabó)	Temesvár.
--------------------------	-----------

7. Statisztikai kimutatás

a „Siketnémák temesvári-városi iskolája” növendékeiről az 1889—90. tanévben.

Osztály	É l e t k o r																		V a l l á s				Anyanyelv		Nem		Helyiség	
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	18	25	Összesen	róm. k.	prótest.	gör. kel.	mózes	Összesen	magyar	német	Összesen	fiú	leány	Összesen	helybeli	vidéki		
I.	—	1	2	1	—	3	2	—	—	—	—	—	9	8	1	—	—	9	3	6	9	8	1	9	7	2		
II.	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	6	4	1	1	—	6	3	3	6	2	4	6	2	4		
III.	—	—	—	—	1	4	2	1	1	1	—	1	11	7	—	3	1	11	1	10	11	7	4	11	5	6		
IV.	—	—	—	—	—	1	1	1	—	2	—	—	5	3	—	1	1	5	3	2	5	5	—	5	2	3		
V.	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	—	4	—	1	2	1	4	3	1	4	2	2	4	4	—		
Iskolatartozók	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—		
Vég-összeg	—	1	2	1	3	10	7	3	3	4	1	1	36	23	3	7	3	36	14	22	36	25	11	36	21	15		

8. A felvételt szabályozó feltételek.

Ezen iskolánál a növendékek következő feltételek alatt vétetnek fel:

1. Az iskolába felvétetnek sikeknéma fi- és leánygyermekek s pedig helybeliek és vidékiek.

2. Életkorra nézve a betöltött 7. életév követeltetik.

3. A felveendő tanképes legyen. Kevésbé tanképes gyermekek, vagy úgynevezett félhülyék, bizonyos külön feltételek alatt szintén vétetnek fel, de ezek az iskola igazgatójának átvizsgálás végett előbb bemutatandók.

4. A helybeli sikeknémák bemutatás, a vidékiek esetleg bejelentés útján vétetnek fel.

5. A felvételnél szükséges előmutatni:

a) a kereszt- vagy születési levelet,

b) orvosi bizonyítványt és

c) bizonyítvány vagy igazolvány a tanképességről.

6. A helybeliek bejárók, a szülők kötelesek azokat pontosan és tisztán elküldeni és az iskolakellékekről (tankönyvek, irkák stb.) gondoskodni.

7. A vidéki gyermekek benlakóknak tekintetnek. Ezen gyermekek, hacsak a szülők máskép nem gondoskodnak, a felállított tápintézetbe (osylumba) vétetnek fel. Ez esetben tartoznak gyermekeiket ruhával, fehér- és ágyneművel ellátva elhozni, itt tanzserekekkel felszerelni; a teljes ellátásról azonban az igazgató felügyelete alatt álló és annak felelős »tápintézet-vezetőnő« gondoskodik.

8. A tápintézetbe felvett gyermekekért az egész tanévre — 11 hónapra, vagyis szeptembertől kezdve bezárólag július hó végéig — tandíj és ellátási költség czimén 264 frtot, avagy havonkint 24 frtot előlegesen fizetnek.

9. Úgy a helybeli, mint a vidéki gyermekek csak az igazgatótól nyert engedély mellett mehetnek szabadságra.

10. A tanév nyilvános vizsgálattal rekesztetik be; ezen be-rekesztés után — július végén — a gyermekek bizonyítványokkal ellátva elbocsájtatnak; az utazási költségeket a szülők tartoznak fedezni.

9. A jövő 1890./91. tanév megkezdése.

A beiratások a jövő tanévre f. é. szeptember hó 6-án eszközöltetnek, mely napon az oktatás is rendes kezdetét veszi.



NOTES

1. The first of these is the fact that the

second of these is the fact that the

third of these is the fact that the

fourth of these is the fact that the

fifth of these is the fact that the

sixth of these is the fact that the

seventh of these is the fact that the

eighth of these is the fact that the

ninth of these is the fact that the

tenth of these is the fact that the

eleventh of these is the fact that the

twelfth of these is the fact that the

thirteenth of these is the fact that the

fourteenth of these is the fact that the

fifteenth of these is the fact that the

TARTALOM.

Előszó	Oldal I
I. Első rész. (A siketnémák ügye hazánkban):	
1. A természet mostohái	1
2. A szerencsétlenek legszerencsétlenebbjei	3
3. A siketnémák tanképessége; ezen oktatás rövid története	5
4. A siketnémák oktatásának célja	10
5. A siketnémák oktatásának általánosítása és ennek keresztül- viteli módzatai	12
Javaslat a siketnémák oktatása tárgyában	18
Statistikai táblázat.	
II. Második rész. (A »Siketnémák Temesvár-városi iskolája«):	
1. Létesülése és rövid története	20
2. Az iskola szervezete	27
3. Az iskola eddigi működésének eredménye	29
4. Az iskola jövője, annak biztosítása és tökéletesítése	29
5. Védenczeink érdekében	32
III. Harmadik rész. (Tanerők, tananyag, órák száma és tanszerek):	
A) Értesítők (1884/5.—1888/9.)	34
B) Értesítő (1889/90.)	37
1. Hatóság	37
2. Tantestület	37
3. Tantárgyak	38
4. Tananyag, tanórák száma és tanszerek	38
5. A siketnéma iparostanulók iskolája	48
6. A növendékek névjegyzéke az 1889/90. tanévben	49
7. Statisztikai kimutatás	50
8. A felvételt szabályozó feltételek	51
9. A jövő 1890/91. tanév megkezdése	52



Irodalmi művek:

Schäffer Károly, e mű szerzőjének eddigi kiadványai a következők:

1. **Systematisch geordneter Turnunterricht für die Volksschulen Ungarns.** 1871.
2. **Jugendblätter**, (Zeitschrift) 4 Jahrgänge, 1872—75.
3. **Temesvár sz. kir. városának rövid helyrajza.** 1882.



